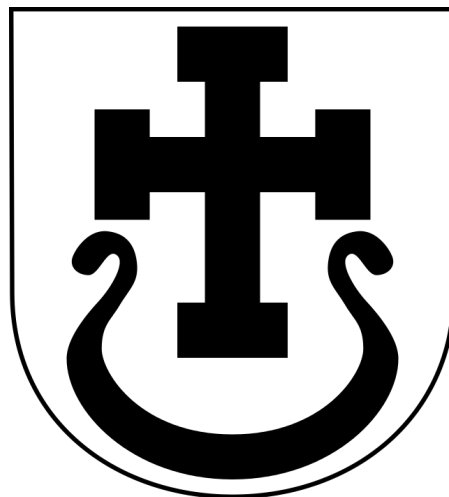

Strategia Rozwoju Gminy Wielka Nieszawka na lata 2015-2025

Wykonawca: Dorfin Grant Thornton Frąckowiak Sp. z o.o.
ul. Głowackiego 20
87-100 Toruń
T +48 56 657 55 91
F +48 56 475 4547
www.GrantThornton.pl

Data: czerwiec 2015r.

Spis treści

Streszczenie	5
1. Założenia metodyczne	7
1.1. Zasięg terytorialny strategii	7
1.2. Okres objęty strategią	7
1.3. Metody pracy nad przygotowaniem i wdrażaniem strategii rozwoju	7
2. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej	9
2.1. Położenie geograficzne, ludność, powierzchnia	9
2.1.1. Podział terytorialny	9
2.1.2. Liczba ludności	11
2.1.3. Prognozy demograficzne	14
2.2. Gospodarka	16
2.2.1. Podmioty gospodarcze w Gminie	16
2.2.2. Rolnictwo	18
2.2.3. Budżet Gminy	20
2.2.4. Oferta inwestycyjna Gminy	27
2.2.4. Poziom bezrobocia	29
2.3. Środowisko przyrodnicze i uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego	31
2.3.1. Rzeźba terenu	31
2.3.2. Szata leśna	32
2.3.3. Gleby	33
2.3.4. Wody powierzchniowe	33
2.3.5. Klimat	33
2.3.6. Turystyka	33
2.4. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura	38
2.4.1. Infrastruktura drogowa	38
2.4.2. Infrastruktura telekomunikacyjna i informacyjna	39
2.4.3. Gospodarka wodno-ściekowa	40
2.4.4. Odnawialne źródła energii	42
2.4.5. Gospodarka odpadami	43
2.4.6. Sieć gazowa	43
2.5. Sfera społeczna	44
2.5.1. Pomoc społeczna	44
2.5.2. Ochrona zdrowia	46
2.5.3. Edukacja	46
2.5.4. Pozostała infrastruktura społeczna	50
2.6. Wnioski z przeprowadzonej diagnozy	51
2.6.1. Gospodarka i środowisko przyrodnicze	51
2.6.2. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura	52
2.6.3. Sfera społeczna	52
3. Analiza SWOT	54
4. Kierunki rozwoju	58
4.1. Obszary problemowe	58
4.2. Cele rozwoju Gminy	59
5. Planowane przedsięwzięcia	60
5.1. Gospodarka i środowisko przyrodnicze	60
5.2. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura	61
5.3. Sfera społeczna	62
6. Spójność kierunków rozwoju Gminy i planowanych przedsięwzięć z dokumentami programowymi i planistycznymi	65
6.1. Poziom wspólnotowy	66
6.2. Poziom krajowy	67
6.3. Poziom regionalny	70
6.4. Poziom lokalny	71
7. System wdrażania, sposoby monitorowania i kontroli	72

Spis tabel

Tabela 1. Problemy główne	6
Tabela 2. Cele główne.....	6
Tabela 3. Udział procentowy liczby ludności w poszczególnych miejscowościach w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy Wielka Nieszawka w latach 2006-2015.....	12
Tabela 4. Liczba ludności Gminy Wielka Nieszawka w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2006-2015	13
Tabela 5. Liczba urodzeń w sołectwach na terenie Gminy Wielka Nieszawka.....	14
Tabela 6. Prognozy demograficzne dla powiatu toruńskiego na lata 2015-2030	14
Tabela 7. Liczba przedsiębiorstw w Gminie Wielka Nieszawka.....	16
Tabela 8. Dochody budżetu Gminy Wielka Nieszawka według wybranych działów (w %)	21
Tabela 9. Subwencja ogólna dla Gminy Wielkiej Nieszawki w latach 2008 – 2013 (w tys. zł)	23
Tabela 10. Wydatki budżetu Gminy Wielka Nieszawka według wybranych działów (w %)	23
Tabela 11. Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem w Gminie Wielka Nieszawka w latach 2008 – 2013.....	25
Tabela 12. Struktura dochodów Gminy Wielka Nieszawka w latach 2010-2014 (w zł)	25
Tabela 13. Struktura wydatków w Gminie Wielka Nieszawka w latach 2010-2014 (w zł)	26
Tabela 14. Realizacja budżetu w Gminie Wielka Nieszawka w latach 2010-2014 (w zł).....	26
Tabela 15. Liczba bezrobotnych w Gminie Wielka Nieszawka w latach 2006, 2010 i 2014.....	30
Tabela 16. Struktura bezrobotnych w Gminie Wielka Nieszawka w 2014 roku.....	31
Tabela 17. Zestawienie szlaków turystycznych występujących na terenie Gminy Wielka Nieszawka.....	35
Tabela 18. Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Wielka Nieszawka.....	36
Tabela 19. Pokrycie Gminy Wielka Nieszawka infrastrukturą telekomunikacyjną w 2013 roku.....	40
Tabela 20. Stopień skanalizowania Gminy Wielka Nieszawka na koniec 2014 roku	42
Tabela 21. Struktura sieci gazociągowej w Gminie Wielka Nieszawka.....	44
Tabela 22. Liczba osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej na terenie Gminy Wielka Nieszawka	44
Tabela 23. Kwota udzielonych świadczeń pomocy społecznej w Gminie w 2014 roku	45
Tabela 24. Liczba porad POZ udzielonych na terenie Gminy Wielka Nieszawka w latach 2006-2013.....	46
Tabela 25. Rodzaje i liczba placówek edukacyjnych i liczba ich wychowanków w latach 2006-2015	46
Tabela 26. Prognozowana liczba dzieci w wieku przedszkolnym na terenie Gminie Wielka Nieszawka	48
Tabela 29. Prognoza liczby uczniów w szkołach na terenie Gminy Wielka Nieszawka.....	48
Tabela 27. Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w roku 2014.....	48
Tabela 28. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w roku 2014.....	48
Tabela 30. Mocne i słabe strony	56
Tabela 31. Szanse i zagrożenia	57
Tabela 32. Gospodarka i środowisko przyrodnicze.....	58
Tabela 33. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura	58
Tabela 34. Sfera społeczna.....	58
Tabela 35. Gospodarka i środowisko przyrodnicze.....	59
Tabela 36. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura	59
Tabela 37. Sfera społeczna.....	59
Tabela 38. Przedsięwzięcia dla celu szczegółowego I	60
Tabela 39. Przedsięwzięcia dla celu szczegółowego II.....	61
Tabela 40. Przedsięwzięcia dla celu szczegółowego III	62
Tabela 41. Źródła finansowania.....	63
Tabela 42. Zgodność strategii z dokumentami strategicznymi – Poziom wspólnotowy	66
Tabela 43. Zgodność strategii z dokumentami strategicznymi – Poziom krajowy.....	67
Tabela 44. Zgodność strategii z dokumentami strategicznymi – Poziom regionalny	70
Tabela 45. Zgodność strategii z dokumentami strategicznymi – Poziom lokalny.....	71

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności Gminy Wielka Nieszawka w latach 2006-2015	11
Wykres 2. Liczba ludności Gminy Wielka Nieszawka w latach 2006-2015 w podziale ze względu na płeć	12
Wykres 3. Przyrost naturalny i saldo migracji w Gminie Wielka Nieszawka	13
Wykres 4. Prognozy demograficzne dla obszarów wiejskich powiatu toruńskiego na lata 2015-2020	15
Wykres 5. Podział przedsiębiorstw w Gminie według sekcji prowadzonej działalności	16
Wykres 6. Liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw w Gminie Wielka Nieszawka w latach 2006-2015	17
Wykres 7. Struktura powierzchni Gminy Wielka Nieszawka	18
Wykres 8. Struktura użytków rolnych w Gminie Wielka Nieszawka	19
Wykres 9. Wewnętrzna struktura użytków rolnych w Gminie Wielka Nieszawka	19
Wykres 10. Struktura gospodarstw rolnych w Gminie Wielka Nieszawka	20
Wykres 11. Dochody własne i wydatki budżetu (w tys. zł) przypadające na jednego mieszkańca w 2013 roku w powiecie toruńskim.....	21
Wykres 12. Dotacje dla gmin powiatu toruńskiego w 2013 roku (w tys. zł)	22
Wykres 13. Struktura wydatków Gminy Wielka Nieszawka w latach 2003 – 2013 (w mln zł).....	24
Wykres 14. Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem w roku 2013.....	24
Wykres 15. Planowane i wykonane dochody i wydatki w latach 2010-2014.....	27
Wykres 16. Udział osób bezrobotnych w powiecie toruńskim na koniec kwietnia 2015 roku	31
Wykres 17. Zużycie wody (w m ³) w Gminie Wielka Nieszawka w latach 2006-2013.....	40
Wykres 18. Długość sieci wodociągowej i liczba przyłączy w Gminie Wielka Nieszawka w latach 2006-2015	41
Wykres 19. Długość sieci kanalizacyjnej i liczba przyłączy w Gminie Wielka Nieszawka w latach 2006-2015	41
Wykres 20. Struktura nieselektywnej i selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w gospodarstwach domowych na podstawie złożonych deklaracji	43
Wykres 21. Liczba osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej na terenie Gminy Wielka Nieszawka w latach 2006-2014.....	45

Spis map

Mapa 1. Gmina Wielka Nieszawka na tle województwa kujawsko-pomorskiego	9
Mapa 2. Gmina Wielka Nieszawka na tle powiatu toruńskiego.....	10
Mapa 3. Podział administracyjny Gminy Wielka Nieszawka na sołectwa	11
Mapa 4. Tereny inwestycyjne na obszarze Gminy Wielka Nieszawka.....	28
Mapa 5. Lasy na terenie Gminy Wielka Nieszawka	32
Mapa 6. Przebieg Wiślanej Trasy Rowerowej na obszarze Gminy Wielka Nieszawka	39

Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Centrum Sportu i Rekreacji „Olender”	34
Zdjęcie 2. Kościół rzymsko-katolicki w Małej Nieszawce	35
Zdjęcie 3. Tablica informacyjna – Szlak Świętego Jakuba	36
Zdjęcie 4. Przedszkole niepubliczne „Leśny Ludek” w Małej Nieszawce	47
Zdjęcie 5. Siłownia zewnętrzna w Małej Nieszawce	50

Spis schematów

Schemat 1. Analiza SWOT	54
-------------------------------	----

Streszczenie

Strategia Rozwoju Gminy Wielka Nieszawka na lata 2015-2025 powstała z inicjatywy władz lokalnych, dostrzegających potrzebę kompleksowego rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy. Jej celem jest ukierunkowanie rozwoju Gminy i jej mieszkańców. Jest ona odpowiedzią na nieustannie zmieniające się wewnętrzne i zewnętrzne warunki społeczno-gospodarcze. Z uwagi na wieloaspektowość i wielopodmiotowość strategii, do udziału w jej opracowaniu zaproszono przedstawicieli władz, pracowników Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce, mieszkańców Gminy, przedstawicieli szkół, przedsiębiorstw, rolników oraz reprezentantów lokalnych organizacji pozarządowych.

Strategia stanowi podstawowy i najważniejszy dokument samorządu lokalnego, określający obszary, cele i kierunki interwencji polityki rozwoju, prowadzonej w przestrzeni Gminnej. Z jednej strony stanowi ona diagnozę stanu obecnego, z drugiej zaś jest usystematyzowanym zbiorem jasno sprecyzowanych potrzeb i wynikających z nich kierunków działania. Głównym jej celem jest umożliwienie i sprzyjanie efektywnemu, prawidłowemu i szybkiemu rozwojowi Gminy zgodnie z przyjętym planem. Jest narzędziem wspierania pozytywnych zmian w całej przestrzeni Gminnej oraz niwelowania barier pojawiających się w otoczeniu. W tym kontekście szczególnie ważna jest współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, szczególnie w ramach Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego. Dokument ten ułatwia lokalnym władzom rozwiązywanie problemów gospodarczych, społecznych, ekologicznych i prawnych, jak również racjonalne organizowanie przyszłych działań. Opracowanie strategii jest ponadto istotne z punktu widzenia możliwości ubiegania się o środki zewnętrzne – krajowe i zagraniczne, w tym środki z Unii Europejskiej.

Inną przesłanką opracowania dokumentu jest chęć przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego wchodzących w skład Gminy sołectw, poprzez podejmowanie nowych wyzwań i konsekwentne realizowanie zaplanowanych działań. Strategia powinna przyczynić się do wzrostu atrakcyjności życia społeczno-kulturalnego, zaktywizować społeczność lokalną oraz zwiększyć jej poczucie tożsamości z miejscem, które zamieszkują. Najważniejszym celem strategii jest jednak poprawa warunków życia mieszkańców. Opracowanie tego dokumentu pozytywnie wpłynie na planowanie rozwoju Gminy, jak również ułatwi codzienną działalność i podejmowanie decyzji przez jej władze.

Strategia została przygotowana w wyniku prac prowadzonych przez władze i pracowników Gminy oraz ekspertów Dorfin Grant Thornton Frąckowiak Sp. z o.o. Przy opracowywaniu strategii wykorzystano metodę ekspercką i uspołecznioną planowania strategicznego. Strategia została przygotowana w oparciu o dokumentację oraz analizę danych statystycznych i informacji jakich dostarczyły spotkania z przedstawicielami wszystkich środowisk Gminy, a także gminne, powiatowe oraz krajowe dokumenty strategiczne. Dodatkowe źródło informacji stanowiły również badania ankietowe przeprowadzone wśród mieszkańców Gminy nt. aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej. Dokument uwzględnia wnioski i sugestie sformułowane w ramach spotkań konsultacyjnych i konsultacji społecznych on-line.

Opracowanie składa się z siedmiu rozdziałów, z których pierwsze trzy stanowią część diagnostyczną, a kolejne – część programową.

Charakterystyka aktualnego stanu Gminy polegała na zgromadzeniu informacji, ich analizie i ocenie w następujących obszarach:

- p
ołożenie geograficzne, ludność, powierzchnia,

- g
ospodarka,
- ś
rodowisko przyrodnicze i uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego,
- Z
agospodarowanie przestrzenne i infrastruktura,
- S
fera społeczna.

Pozwoliło to na ogólną ocenę stanu istniejącego Gminy oraz określenie jej mocnych i słanych stron, szans i zagrożeń. Jednocześnie przeprowadzona analiza SWOT umożliwiła identyfikację istniejących problemów, a następnie na wybór optymalnej drogi ich rozwiązania, stanowiąc punkt wyjścia do wyznaczenia głównych kierunków rozwoju Gminy. Na podstawie dokonanej diagnozy zostały określone obszary problemowe oraz cele, do osiągnięcia których Gmina powinna dążyć poprzez realizację planowanych przedsięwzięć. Zidentyfikowano następujące problemy w sferze:

Tabela 1. Problemy główne

Sfera	Problem
Sfera gospodarcza	Niewystarczające wykorzystanie walorów turystycznych i rekreacyjnych Gminy oraz potencjału gospodarczego
Sfera infrastrukturalna	Nie w pełni dostosowana do standardów i potrzeb infrastruktura techniczna
Sfera społeczna	Niska aktywność społeczna

Źródło: Opracowanie własne

Powyższe problemy pozwoliły na określenie celów w poszczególnych sferach:

Tabela 2. Cele główne

Sfera	Cel
Sfera gospodarcza	Wykorzystanie potencjału turystycznego Gminy, w tym dla celów rozwoju przedsiębiorczości
Sfera infrastrukturalna	Dostosowana do standardów i potrzeb infrastruktura techniczna
Sfera społeczna	Zintegrowane i aktywne społeczeństwo

Źródło: Opracowanie własne

Strategia jest spójna z priorytetami i celami dokumentów szczebla unijnego, krajowego i regionalnego. Ostatnim etapem opracowania są sposoby wdrażania oraz monitorowanie realizacji strategii.

1. Założenia metodyczne

1.1. Zasięg terytorialny strategii

Gmina Wielka Nieszawka jest gminą wiejską leżącą w powiecie toruńskim województwa kujawsko-pomorskiego. Jednostką administracyjną obsługującą Gminę jest Urząd Gminy w Wielkiej Nieszawce mieszczący się przy ul. Toruńskiej 12, 87-165 Cierpice.

1.2. Okres objęty strategią

Okres objęty strategią dotyczy perspektywy na lata 2015-2025.

1.3. Metody pracy nad przygotowaniem i wdrażaniem strategii rozwoju

Niniejszy dokument został opracowany na zlecenie Gminy Wielka Nieszawka przez firmę Dorfin Grant Thornton Frąckowiak Sp. z o.o. z siedzibą w Toruniu.

Przy opracowywaniu strategii wykorzystane zostały narzędzia i założenia metod planowania strategicznego, takich jak: metoda ekspercka i uspołeczniona, analiza SWOT, metoda aktywnego planowania strategicznego oraz metody pośrednie – technika „burzy mózgów”, warsztaty planowania strategicznego, konsultacje społeczne.

Dokument składa się z dwóch części:

- I. Część diagnostyczna – prezentująca diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Gminy oraz analizę strategiczną SWOT;
- II. Część programowa – zawierająca misję, wizję i cele rozwoju oparte na zidentyfikowanych obszarach problemowych, kierunki działań i planowane przedsięwzięcia, odniesienie celów do obowiązujących nadrzędnych dokumentów strategicznych, potencjalne źródła finansowania inwestycji oraz procedurę wdrażania, monitorowania i ewaluacji strategii.

Część diagnostyczna dokumentu została opracowana na podstawie badań obejmujących dane pierwotne i dane wtórne dotyczące stanu istniejącego Gminy z uwzględnieniem danych statystycznych dla powiatu toruńskiego i województwa kujawsko-pomorskiego. Pomoc ze strony władz Gminy w zbieraniu i kompletowaniu materiałów umożliwiła przeprowadzenie analizy stanu faktycznego, pozwalając na opracowanie części diagnostycznej dokumentu.

W ramach pracy nad podsumowaniem części diagnostycznej i nad częścią programową strategii zorganizowane zostały spotkania konsultacyjne, w których udział wzięli przedstawiciele samorządu gminnego, mieszkańcy Gminy, przedstawiciele sfery biznesu i organizacji pozarządowych oraz lokalni inicjatorzy społeczni. Przeprowadzono cykl konsultacji z mieszkańcami, obejmujących prezentację wniosków z diagnozy społeczno-gospodarczej w obszarach: gospodarka i środowisko przyrodnicze, zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura oraz sfera społeczna. Celem spotkań było również podjęcie dyskusji nt. bieżących problemów Gminy oraz najważniejszych zadań, które powinny zostać zrealizowane w okresie obowiązywania nowej strategii.

Na podstawie prac diagnostycznych oraz zebranych informacji podczas spotkań konsultacyjnych została opracowana analiza SWOT oraz określone główne obszary problemowe i kierunki rozwoju.

W celu poznania opinii mieszkańców nt. aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej przeprowadzone zostało badanie ankietowe. Badania te zostały przeprowadzone równoległe z toczącymi się pracami nad opracowaniem diagnozy i stanowiły dodatkowe źródło informacji o potrzebach Gminy i możliwościach jej rozwoju.

Aktywny udział przedstawicieli Gminy w pracach nad przygotowaniem dokumentu zapewnił poczucie lokalnej własności tego dokumentu i reprezentacji interesów społeczności Gminnej, spełniając w ten sposób, istotne z punktu widzenia planowania strategicznego, kryterium zgody i reprezentacji społecznej. Jednocześnie pozwala to mieć nadzieję, iż realizacją strategii będą żywo zainteresowane wszystkie najważniejsze ugrupowania społeczne i gospodarcze.

2. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej

2.1. Położenie geograficzne, ludność, powierzchnia

2.1.1. Podział terytorialny

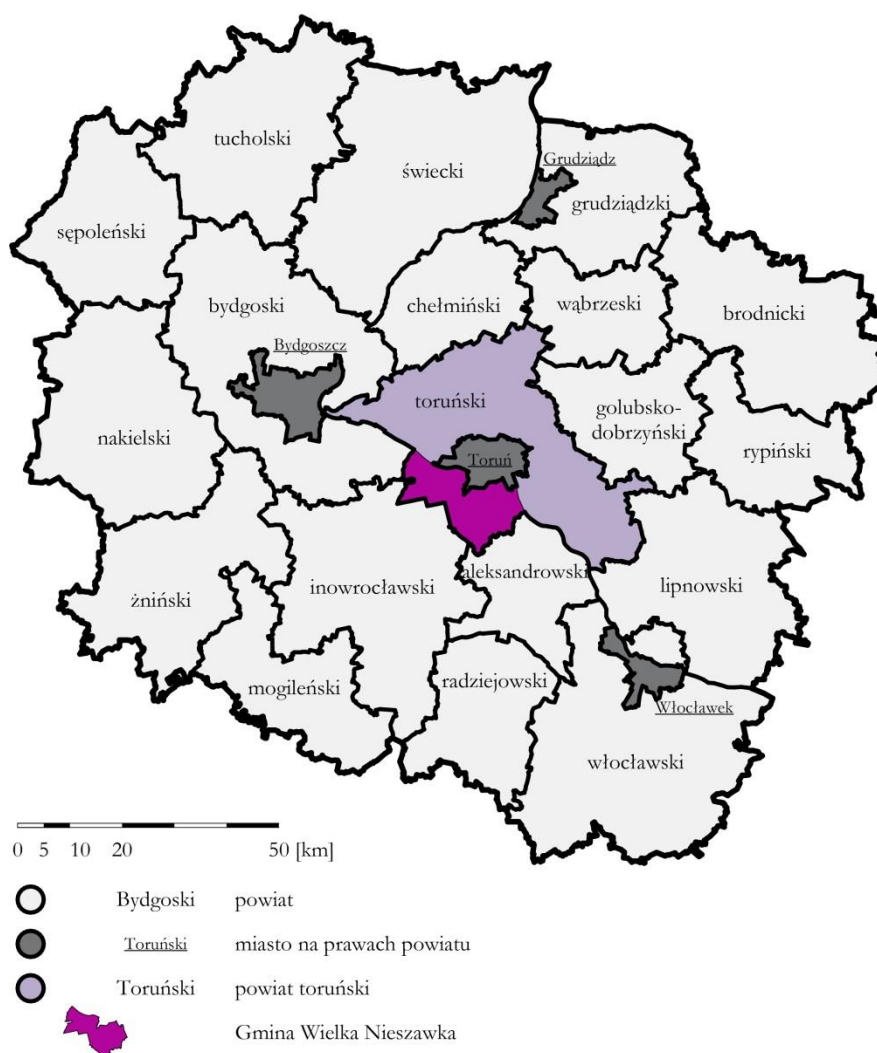
Gmina Wielka Nieszawka położona jest w środkowej części województwa kujawsko-pomorskiego, na południowym skraju powiatu toruńskiego. Obszar Gminy ma nieregularny kształt, rozciąga się wzdłuż osi wschód-zachód.

Gmina Wielka Nieszawka graniczy z następującymi gminami:

- W obrębie powiatu toruńskiego z gminami: Lubicz, Obrowo, Zławieś Wielka
- W obrębie powiatu bydgoskiego z gminą Solec Kujawski
- W obrębie powiatu inowrocławskiego z gminami: Gniewkowo, Rojewo
- W obrębie powiatu Aleksandrowskiego z gminą Aleksandrów Kujawski
- W mieście Toruń, stanowiącym samodzielny powiat grodzki

Na poniższej mapie przedstawiono usytuowanie Gminy Wielka Nieszawka na tle województwa.

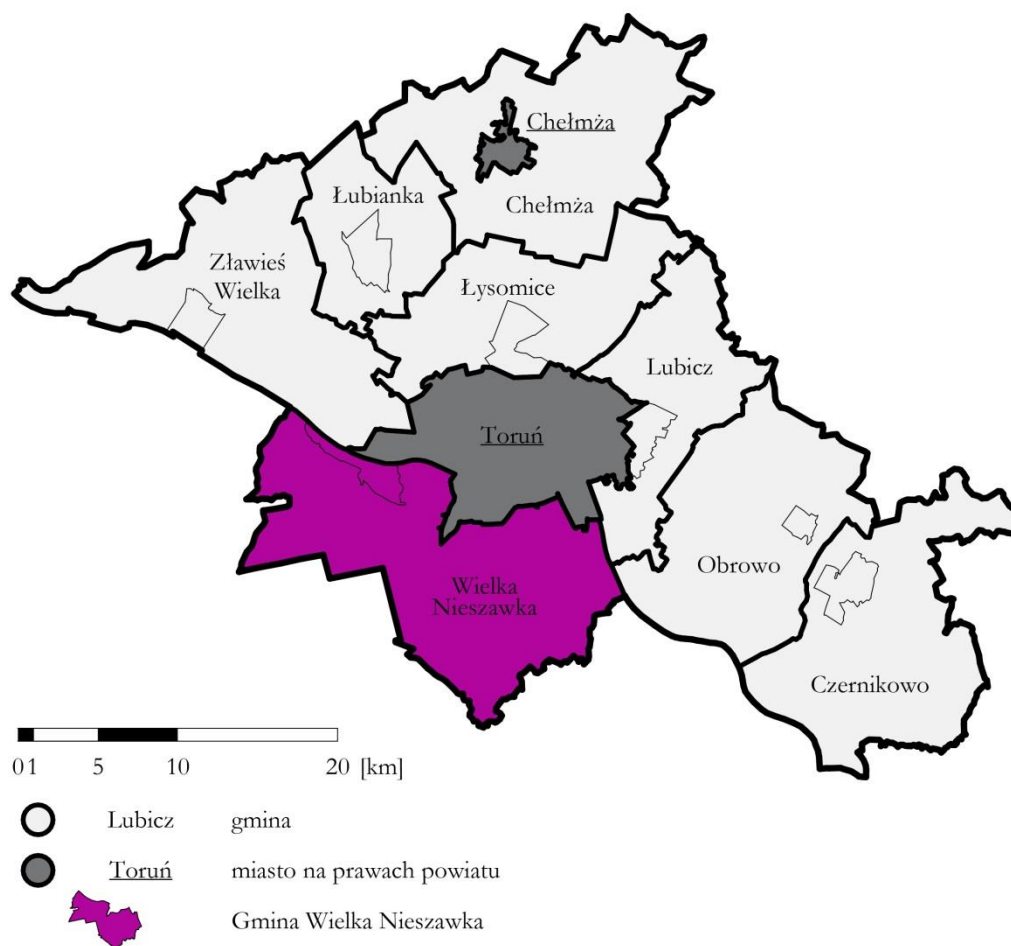
Mapa 1. Gmina Wielka Nieszawka na tle województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: Opracowanie własne

Obszar Gminy Wielka Nieszawka zajmuje powierzchnię 216,3 km², co stanowi 1,2% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego i 17,6% powierzchni powiatu toruńskiego. Pod względem powierzchni Gmina stanowi jedną z największych gmin wiejskich w powiecie toruńskim. Podkreślenia wymaga fakt, że Gmina Wielka Nieszawka jest jedyną gminą z powiatu toruńskiego, która leży na lewym brzegu Wisły, przez co nie wykazuje bezpośrednich związków z pozostałymi gminami powiatu toruńskiego.

Mapa 2. Gmina Wielka Nieszawka na tle powiatu toruńskiego

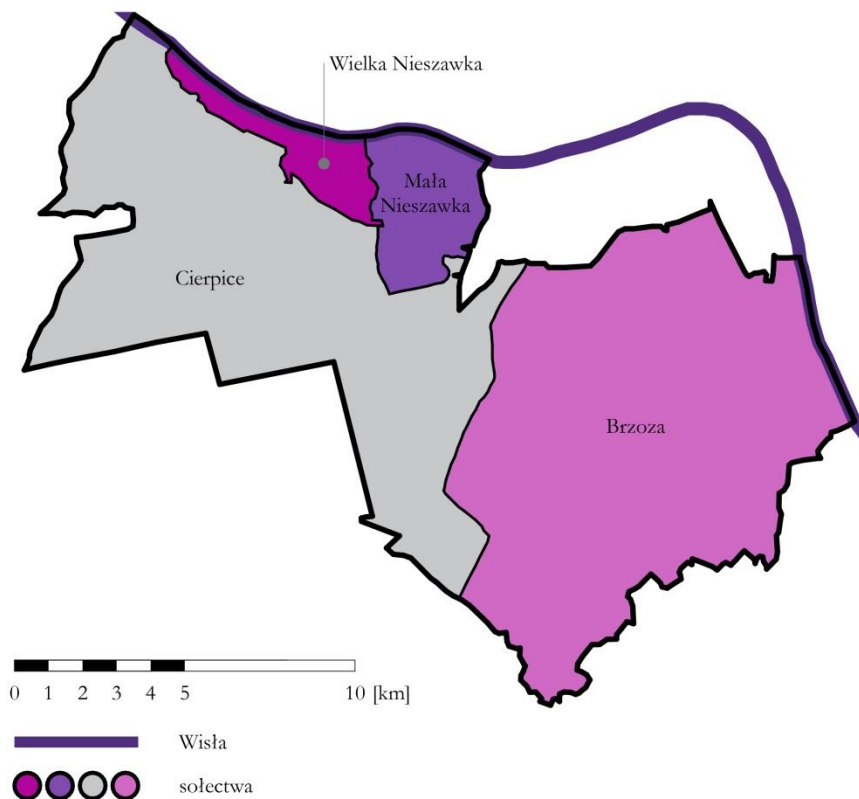
Źródło: Opracowanie własne

Strukturę Gminy stanowią 4 sołectwa:

- Brzoza,
- Cierpice,
- Mała Nieszawka,
- Wielka Nieszawka.

Podział administracyjny Gminy na sołectwa przedstawia mapa 3.

Mapa 3. Podział administracyjny Gminy Wielka Nieszawka na sołectwa

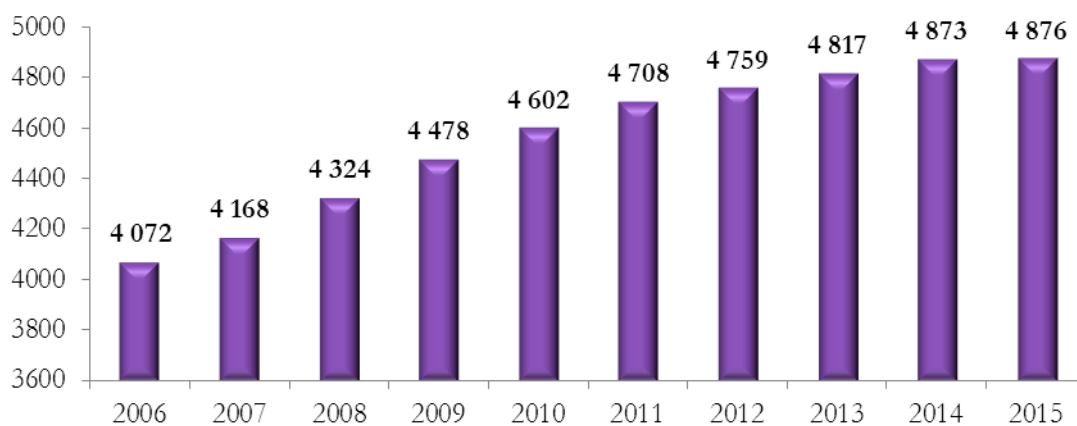
Źródło: Opracowanie własne

2.1.2. Liczba ludności

Pod względem liczby ludności Gmina Wielka Nieszawka jest najmniejszą gminą w powiecie. W 2015 roku zamieszkiwało ją 4 876 osób¹.

W latach 2006-2015 liczba ludności Gminy sukcesywnie rosła, co prezentuje wykres 1. Średniorocznie na terenie Gminy przybywa 89 osób.

Wykres 1. Liczba ludności Gminy Wielka Nieszawka w latach 2006-2015

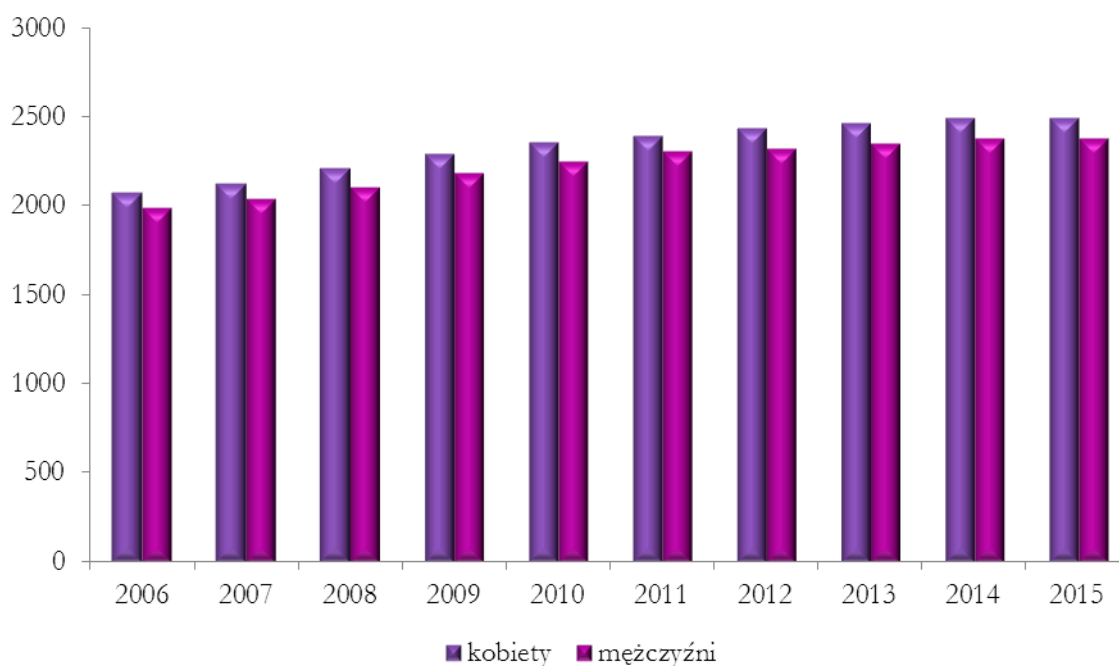
¹ Stan na dzień 10.06.2015r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Gęstość zaludnienia w Gminie wynosi 22 os./km². Jest ona znacznie niższa od średniej w powiecie toruńskim (82 os./km²). Wynika to przede wszystkim z faktu, że znaczną powierzchnię Gminy zajmują lasy.

Według danych Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce, w ogólnej liczbie ludności występuje nieznaczna nadwyżka kobiet (51,1%) nad mężczyznami (48,9%).

Wykres 2. Liczba ludności Gminy Wielka Nieszawka w latach 2006-2015 w podziale ze względu na płeć

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Analizując liczbę ludności w poszczególnych sołectwach można zauważyć znaczne dysproporcje. W 2015 roku największa liczba osób zamieszkiwała Małą Nieszawkę (48,2%), natomiast najmniejsza liczba osób mieszkała w Brzozie (3,3%). Od 2006 roku zauważalne są jedynie niewielkie zmiany w strukturze ludności poszczególnych sołectw w Gminie Wielka Nieszawka. Odsetek ludności zamieszkującej poszczególne miejscowości prezentuje tabela 3.

Tabela 3. Udział procentowy liczby ludności w poszczególnych miejscowościach w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy Wielka Nieszawka w latach 2006-2015

Miejscowość	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Brzoza	3,8%	3,9%	3,8%	3,7%	3,7%	3,4%	3,3%	3,3%	3,3%	3,3%
Cierpice	30,3%	29,5%	28,6%	28,5%	28,3%	28,1%	27,8%	27,6%	27,0%	26,7%
Mała Nieszawka	45,5%	45,8%	46,8%	46,8%	46,7%	47,2%	47,1%	47,4%	47,9%	48,2%
Wielka Nieszawka	20,5%	20,9%	20,9%	21,0%	21,3%	21,3%	21,8%	21,7%	21,8%	21,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

W tabeli 4 przedstawiono liczbę ludności Gminy Wielka Nieszawka w podziale na wiek przedprodukcyjny, produkcyjny i poprodukcyjny.

Tabela 4. Liczba ludności Gminy Wielka Nieszawka w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2006-2015

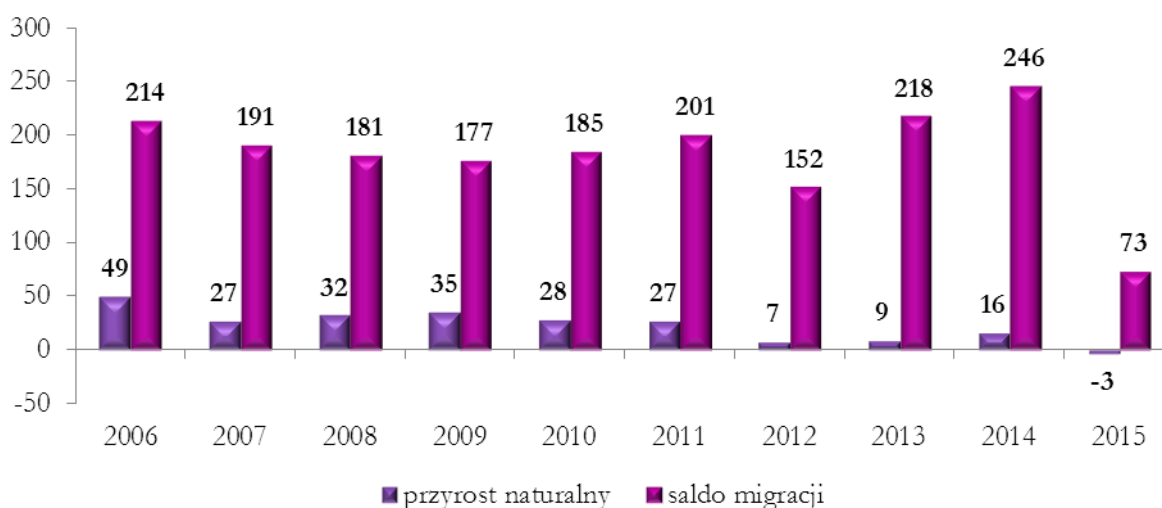
Rok	Liczba ludności		
	W wieku przedprodukcyjnym	W wieku produkcyjnym	W wieku poprodukcyjnym
2006	994	2 641	437
2007	1 002	2 699	467
2008	1 049	2 781	494
2009	1 087	2 879	512
2010	1 121	2 933	548
2011	1 154	2 978	576
2012	1 154	2 988	617
2013	1 174	3 002	641
2014	1 159	3 036	678
2015	1 147	3 032	697

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Z powyższych danych wynika, że najwyższy odsetek mieszkańców Gminy Wielka Nieszawka w 2015 roku stanowiły osoby w wieku produkcyjnym (62,2%), następnie w wieku przedprodukcyjnym (23,5%) i w wieku poprodukcyjnym (14,3%). Struktura ta od 2006 roku uległa jedynie niewielkim zmianom. Odsetek osób w wieku produkcyjnym był nieznacznie wyższy – 64,9%. Na tle struktury ludności kraju, dane demograficzne Gminy przedstawiają się bardzo korzystnie – w 2013 roku w kraju udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym wynosił po około 18%.

Liczba mieszkańców uwarunkowana jest wielkością przyrostu naturalnego i saldem migracji. Przyrost naturalny w Gminie Wielka Nieszawka od 2006 roku jest dodatni (49 osób), jednak z roku na rok można zauważyć jego spadek. W roku 2014 przyrost naturalny wyniósł jedynie 16 osób – odnotowano 55 urodzeń i 39 zgonów.

Wykres 3. Przyrost naturalny i saldo migracji w Gminie Wielka Nieszawka

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

W badanym okresie saldo migracji było dodatnie. Średniorocznie z tego tytułu przybywają w Gminie 183 osoby. W 2014 roku najniższe saldo odnotowano w sołectwie Brzoza (6), a najwyższe w sołectwie Mała Nieszawka (148).

Liczba urodzeń w Gminie Wielka Nieszawka na przestrzeni lat 2006-2014 nie była niższa niż 49 osób (2012 rok), a najwyższa była w 2008 roku (82 osoby). Najwięcej urodzeń w roku 2014 odnotowano w sołectwie Mała Nieszawka (30), w sołectwie Brzoza nie odnotowano natomiast żadnych narodzin. W stosunku do 2006 roku liczba urodzeń w 2014 roku spadła o ok. 30%. Tabela 5 przedstawia liczbę urodzeń w Gminie z podziałem na poszczególne sołectwa.

Tabela 5. Liczba urodzeń w sołectwach na terenie Gminy Wielka Nieszawka

Sołectwo	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Brzoza	1	4	3	2	1	1	0	2	0	1
Cierpice	23	13	25	16	13	21	13	16	12	2
Mała Nieszawka	38	35	36	41	34	37	24	31	30	11
Wielka Nieszawka	17	11	18	16	18	12	12	10	13	2
Gmina	79	63	82	75	66	71	49	59	55	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

2.1.3. Prognozy demograficzne

Prognozy liczby ludności nie są szacowane w podziale na poszczególne gminy, a jedynie w podziale na obszary miejskie i wiejskie danego powiatu.

Prognozy dla powiatu toruńskiego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 6. Prognozy demograficzne dla powiatu toruńskiego na lata 2015-2030

Prognoza dla 2015 roku						
Wiek	Miasta			Wieś		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	2 727	1 372	1 355	19 713	10 221	9 492
produkcyjny	9 723	5 088	4 635	57 377	30 037	27 340
poprodukcyjny	2 472	713	1 759	11 457	3 657	7 800
Prognoza dla 2016 roku						
Wiek	Miasta			Wieś		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	2 679	1 347	1 332	19 847	10 283	9 564
produkcyjny	9 704	5 094	4 610	58 194	30 462	27 732
poprodukcyjny	2 526	730	1 796	11 717	3 765	7 952
Prognoza dla 2017 roku						
Wiek	Miasta			Wieś		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	2 633	1 335	1 298	20 024	10 371	9 653
produkcyjny	9 682	5 080	4 602	58 897	30 839	28 058
poprodukcyjny	2 580	754	1 826	12 035	3 888	8 147
Prognoza dla 2018 roku						
Wiek	Miasta			Wieś		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	2 607	1 318	1 289	20 114	10 419	9 695
produkcyjny	9 613	5 067	4 546	59 667	31 241	28 426
poprodukcyjny	2 653	778	1 875	12 368	4 023	8 345
Prognoza dla 2019 roku						
Wiek	Miasta			Wieś		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	2 577	1 313	1 264	20 222	10 496	9 726

produkcyjny	9 551	5 045	4 506	60 424	31 612	28 812
poprodukcyjny	2 717	796	1 921	12 694	4 158	8 536
Prognoza dla 2020 roku						
Wiek	Miasta			Wieś		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	2 539	1 283	1 256	20 341	10 547	9 794
produkcyjny	9 508	5 042	4 466	61 156	31 996	29 160
poprodukcyjny	2 762	816	1 946	13 028	4 303	8 725
Prognoza dla 2025 roku						
Wiek	Miasta			Wieś		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	2 361	1 186	1 175	20 555	10 661	9 894
produkcyjny	9 099	4 777	4 322	64 426	33 247	31 179
poprodukcyjny	3 081	1 067	2 014	15 181	5 683	9 498
Prognoza dla 2030 roku						
Wiek	Miasta			Wieś		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	2 104	1 066	1 038	20 074	10 454	9 620
produkcyjny	8 822	4 589	4 233	68 292	34 845	33 447
poprodukcyjny	3 249	1 208	2 041	16 861	6 731	10 130

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Powyżej zaprezentowane prognozy wskazują, że do 2030 roku liczba mieszkańców obszarów wiejskich powiatu toruńskiego będzie wzrastać. Najmniej dynamiczny wzrost będzie widoczny w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym, co świadczy o niskim przyroście naturalnym. Znacznie wyższy wzrost będzie można zaobserwować, zarówno w grupie osób w wieku produkcyjnym, jak i poprodukcyjnym, co jest odzwierciedleniem ogólnokrajowego trendu starzenia się społeczeństwa.

Wykres 4. Prognozy demograficzne dla obszarów wiejskich powiatu toruńskiego na lata 2015-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS- Prognozy dla 2014 roku opracowane na bazie NSP 2011

Prognozy dla obszarów wiejskich powiatu toruńskiego na lata 2015-2020 pokazują, że największa zmiana będzie miała miejsce w grupie osób w wieku poprodukcyjnym – wzrost o ponad 13%. Prawie o połowę mniej wzrośnie liczba osób w wieku produkcyjnym (6,6%), a najmniejszym wzrostem charakteryzować się będzie grupa osób w wieku przedprodukcyjnym – wzrost o 3,2%.

2.2. Gospodarka

2.2.1. Podmioty gospodarcze w Gminie

Położenie Gminy Wielka Nieszawka w sąsiedztwie Torunia sprawia, że Gmina charakteryzuje się wyższą niż typowe Gminy wiejskie aktywnością gospodarczą. W 2015 roku w Gminie zarejestrowane są 343 podmioty gospodarcze. Największą aktywnością gospodarczą charakteryzują się sołectwa Mała Nieszawka i Wielka Nieszawka (odpowiednio 38,8% i 30,3% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych). Spośród wszystkich gmin należących do powiatu toruńskiego Gmina Wielka Nieszawka cechuje się jednym z najwyższych wskaźników liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru przypadających na 1 000 osób.

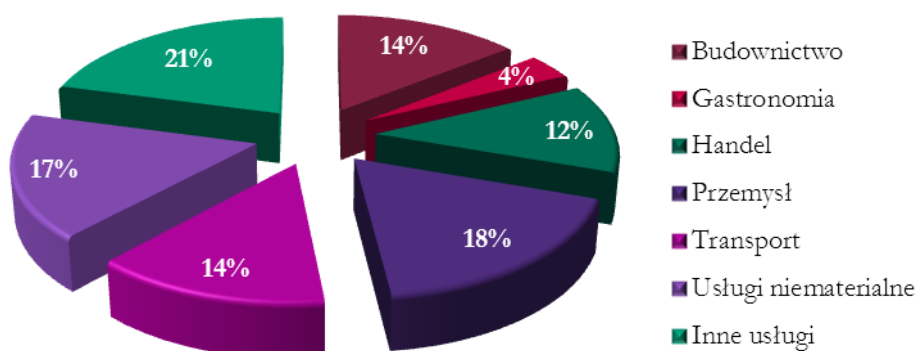
Poniższa tabela i wykres przedstawiają wykaz przedsiębiorstw działających w wybranych branżach w Gminie Wielka Nieszawka na koniec 2014 roku.

Tabela 7. Liczba przedsiębiorstw w Gminie Wielka Nieszawka

Miejscowość	Budownictwo	Gastronomia	Handel	Przemysł	Transport	Usługi niematerialne	Inne usługi	Łączna liczba firm
Brzoza	1	0	0	0	0	0	0	1
Cierpice	10	5	13	15	15	19	18	95
Mała Nieszawka	15	3	15	20	15	29	26	123
Wielka Nieszawka	18	3	10	20	12	5	20	88
Ogółem	44	11	38	55	42	53	64	307

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

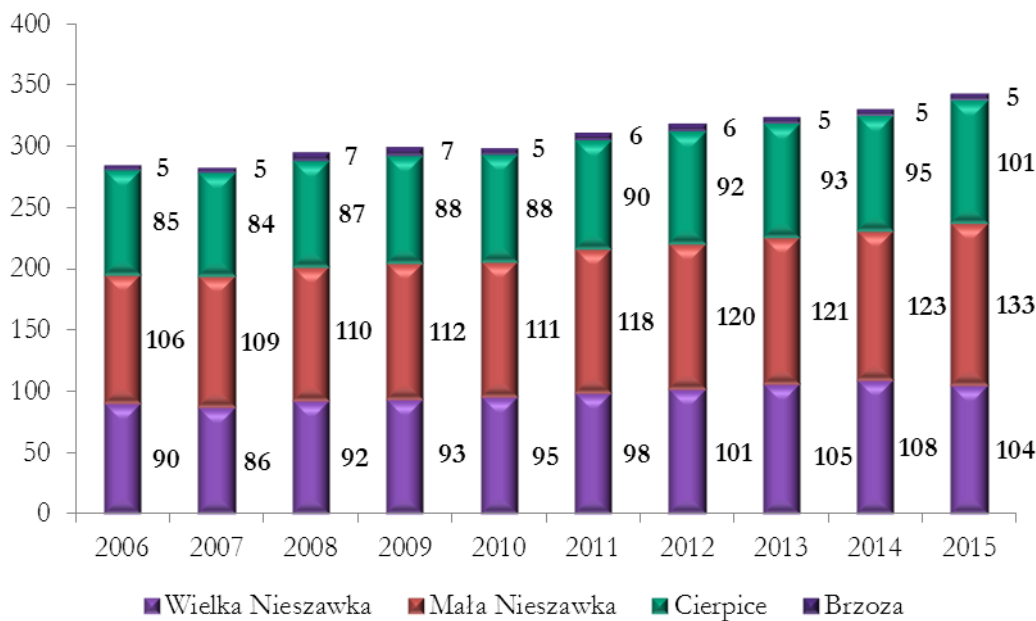
Wykres 5. Podział przedsiębiorstw w Gminie według sekcji prowadzonej działalności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Znaczna większość firm to mikroprzedsiębiorstwa, stanowiące aż 97,9% wszystkich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Gminie. Na terenie Gminy istnieje tylko jedno duże przedsiębiorstwo, dwa średnie i cztery małe. Przeważają firmy z branży przemysłowej oraz usług niematerialnych i innych - stanowią one 56% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych. Przedsiębiorstwa budowlane stanowią 14%, tyle samo firmy transportowe. Działalność w branży gastronomicznej prowadzi niespełna 4% wszystkich firm.

Wykres 6. Liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw w Gminie Wielka Nieszawka w latach 2006-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Liczba podmiotów gospodarczych systematycznie wzrastała w ostatnich latach. Od 2006 roku zwiększyła się o 57 jednostek. Największy przyrost wystąpił w sołectwie Mała Nieszawka – w 2015 roku liczba podmiotów wrosła o 25%. Natomiast liczba przedsiębiorstw na terenie sołectwa Brzoza jest praktycznie na niezmiennym poziomie.

Do ważniejszych firm i zakładów na terenie Gminy należą:

- ANDREWEX PPH. A. Oplątek w Cierpicach (przemysł drzewny i papierniczy),
- AUTOSZLIF w Małej Nieszawce (warsztat samochodowy),
- F.H.U. AUTOPROFIL S.C. Szymerska Elżbieta, Szymerski Krzysztof w Małej Nieszawce (warsztat samochodowy),
- PPH HERRING B. Stachniuk w Wielkiej Nieszawce (przemysł rybny),
- PPHU Witpol Bożena Zakierska w Małej Nieszawce (przetwórstwo owocowo-warzywne),
- TMC Transport R. Gotowalski w Wielkiej Nieszawce (transport samochodowy ciężarowy),
- Vital Sp. J. S. Gondek i R. Sobolewski w Małej Nieszawce (piekarnia).

Gmina Wielka Nieszawka nieustannie rozwija się pod kątem turystycznym. Dlatego też na jej terenie przedsiębiorcy tworzą i rozwijają bazę dla obsługi ruchu turystycznego, przede wszystkim w postaci obiektów gastronomiczno-noclegowych. Bazę tą stanowią:

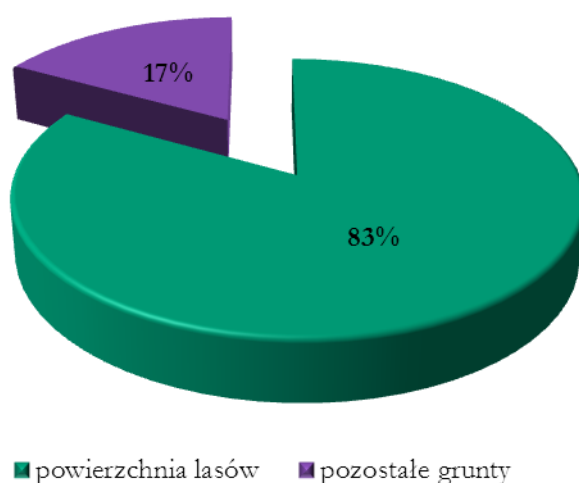
- Agroturystyka „Brzoza” w Brzozie,
- Centrum Sportu i Rekreacji „Olender” w Wielkiej Nieszawce,
- FHU Delmajk w Małej Nieszawce,
- Grill-Bar Chalupa w Cierpicach,

- Hotelik „Zakątek Leśny” w Cierpicach,
- Hotel i restauracja „Akropol” w Cierpicach,
- Hotel „Dwa Księżycy” w Małej Nieszawce,
- Ośrodek agroturystyczny „Rancho” w Małej Nieszawce,
- Zajazd i hotel „Pod Kominkiem” w Brzozie,
- Dwie stacje benzynowe (Olkop i BP).

2.2.2. Rolnictwo

Walorami Gminy Wielka Nieszawka są przede wszystkim lasy. Na bazie ich potencjału rozwija się gospodarka leśna. Gmina ma natomiast słabe warunki do rozwoju intensywnej gospodarki rolnej.

Wykres 7. Struktura powierzchni Gminy Wielka Nieszawka

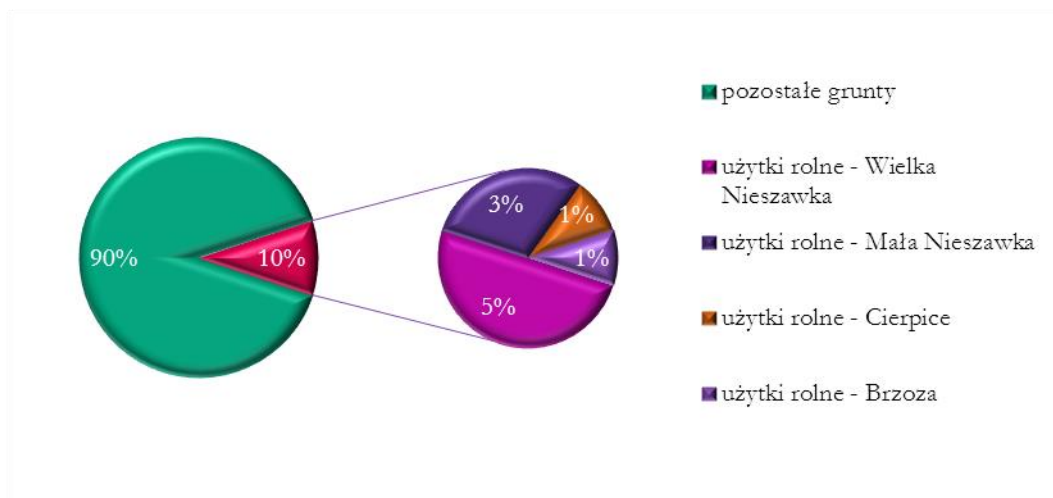

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Pod względem bonitacyjnym w Gminie Wielka Nieszawka dominują słabsze gleby klasy V i VI, które stanowią około 45% powierzchni gruntów ornych, a gleby średnie – klas IVa i IVb – zajmują około 30% ogólnej powierzchni gruntów ornych. Wśród użytków zielonych dominują użytki średnie, bardzo dobre i dobre, jedynie 29% stanowią użytki słabe i bardzo słabe klas V i VI.

Na obszarze Gminy Wielka Nieszawka wśród kompleksów rolniczej przydatności gleb dominują kompleks pszenno-żytni, żytni bardzo słaby, żytni dobry i żytni bardzo dobry. Oznacza to, iż rolnictwo posiada na tych terenach niezbyt korzystne warunki dla wysokotowarowej produkcji rolnej. Użytki rolne (ok. 22 km²) stanowią zaledwie 10% powierzchni całej Gminy (wykres 7). Połowa z nich znajduje się na terenie sołectwa Wielka Nieszawka.

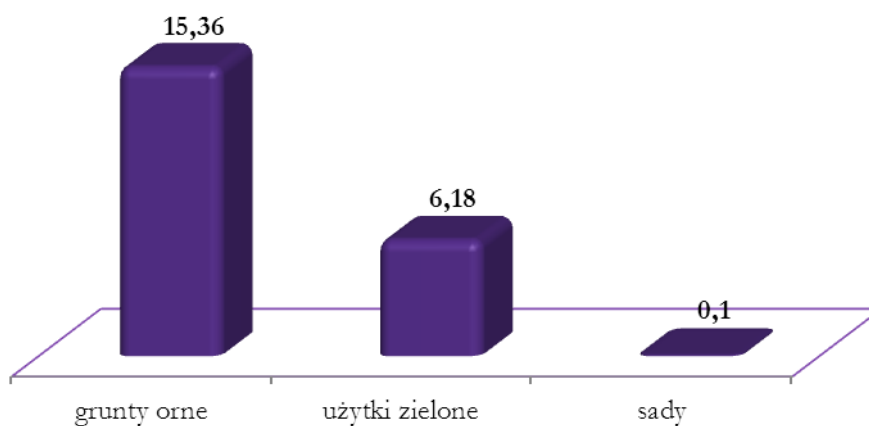
Wykres 8. Struktura użytków rolnych w Gminie Wielka Nieszawka

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Poniższy wykres przedstawia wewnętrzną strukturę użytków rolnych na obszarze Gminy Wielka Nieszawka. Największym udziałem u strukturze użytków rolnych charakteryzują się grunty orne – 71%. Jednak w powierzchni całej Gminy stanowią one zaledwie 7,1%.

Wykres 9. Wewnętrzna struktura użytków rolnych w Gminie Wielka Nieszawka

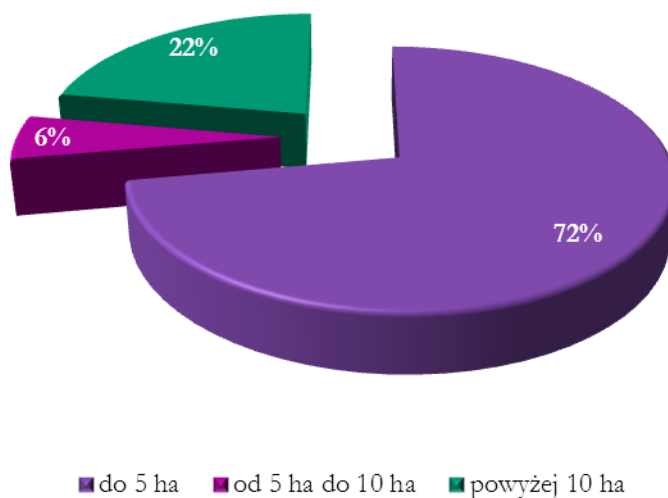
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Poszczególne sołectwa cechuje jednolita struktura użytków rolnych – największy obszar zajmują grunty orne. Jedynie w sołectwie Brzoza użytki zielone (1,36 km²) zajmują większą powierzchnię niż grunty orne (1,30 km²).

W strukturze własności ziemi znaczną większość stanowią indywidualne gospodarstwa rolne. W 2014 roku ogólna liczba gospodarstw wynosiła 223. Najwięcej gospodarstw rolnych znajduje się w miejscowościach Mała Nieszawka i Wielka Nieszawka (ponad 80%). Struktura wielkości gospodarstw rolnych pokazuje, iż dominują gospodarstwa do 5 ha.

Wykres 9 obrazuje strukturę gospodarstw rolnych w Gminie Wielka Nieszawka.

Wykres 10. Struktura gospodarstw rolnych w Gminie Wielka Nieszawka

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

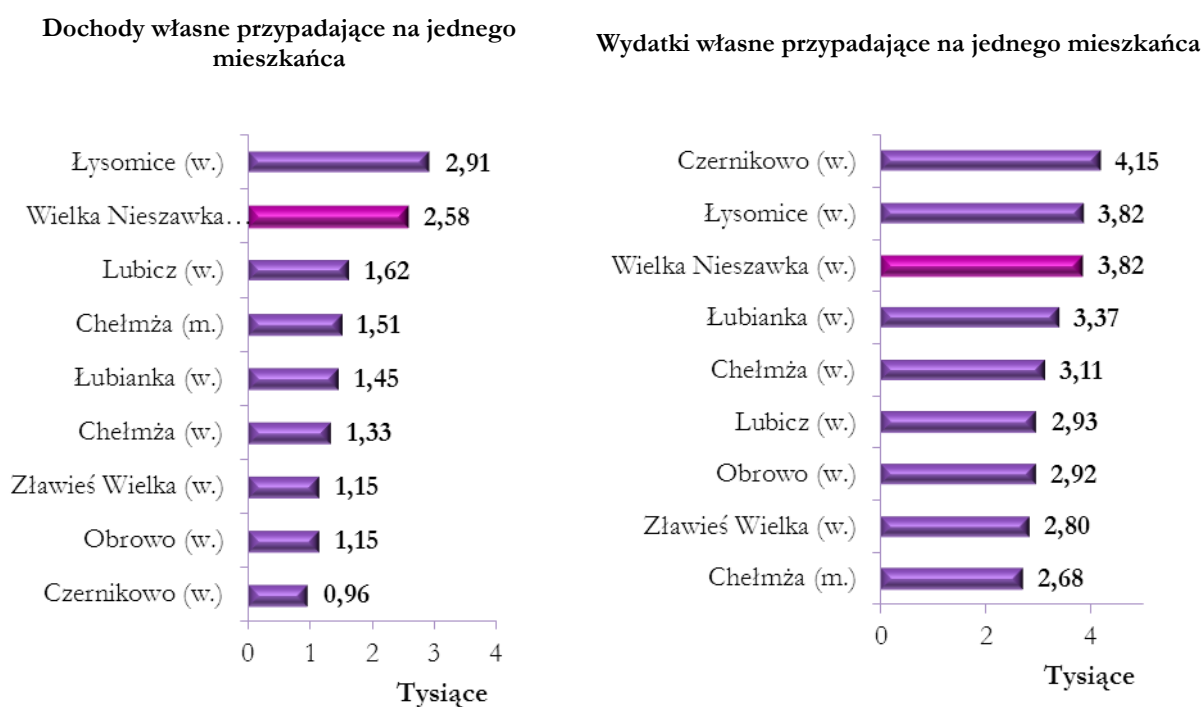
2.3.7. Budżet Gminy

Gmina Wielka Nieszawka od wielu lat może poszczycić się bardzo dobrą kondycją finansową. Wielokrotnie została z tego tytułu wyróżniona, m.in. zajęła 4. miejsce w rankingu Pisma Samorządu Terytorialnego WSPÓLNOTA „Sukces kadencji 2002-2006” w kategorii gminy wiejskie, znalazła się w Złotej Setce Samorządów 2005, zajęła 19. miejsce w rankingu „Samorządowi Liderzy Funduszy Strukturalnych” w 2005 roku, otrzymała tytuł Laureata w rankingu Europejska Gmina Europejskie Miasto w województwie kujawsko-pomorskim w 2010 roku, zajęła 18. miejsce w Rankingu Zrównoważonego Rozwoju Jednostek Samorządu Terytorialnego w kategorii gminy wiejskiej w roku 2011 oraz 10. w roku 2012, 2. miejsce w kategorii Inicjatywy na rzecz rozwoju społeczności lokalnych w ogólnopolskim konkursie Sposób na Sukces na najlepsze działania kreujące przedsiębiorczość i nowe miejsca pracy na terenach wiejskich w 2013 roku oraz 26. miejsce w rankingu Pisma Samorządu Terytorialnego WSPÓLNOTA „Sukces mijającej kadencji 2010-2014” w kategorii sukces ekonomiczny, gminy wiejskie.

Według danych opracowanych przez Urząd Statystyczny w Bydgoszczy², Gmina Wielka Nieszawka w roku 2013 zajęła 2 miejsce w powiecie toruńskim, a 6 w województwie kujawsko-pomorskim pod względem wysokości osiąganych dochodów własnych budżetu gminy przypadających na jednego mieszkańca (2 577,45 zł). Badając wysokość tego wskaźnika na przełomie lat 2003-2013 możemy zauważyć, że Gmina Wielka Nieszawka aż do 2012 roku (włącznie) zajmowała 1 lokatę wśród gmin z powiatu toruńskiego. Natomiast analizując wysokość wydatków budżetu gminy przypadających na jednego mieszkańca w roku 2013 Gmina Wielka Nieszawka zajęła 3 miejsce w powiecie toruńskim, a 17 w województwie kujawsko-pomorskim (3 820,33 zł).

² Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014r.

Wykres 11. Dochody własne i wydatki budżetu (w tys. zł) przypadające na jednego mieszkańca w 2013 roku w powiecie toruńskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL

Wielkość dochodów Gminy Wielkiej Nieszawki w 2013 roku wynosiła około 18,16 mln zł, a 68,8% z nich stanowiły dochody własne (12,5 mln zł). W strukturze dochodów w latach 2003-2013 dochody własne Gminy nigdy nie stanowiły mniej niż 50% dochodów ogółem. Największy udział w dochodach budżetu w 2013 roku stanowią dochody od osób prawnych i od osób fizycznych (50,2%), natomiast najmniejszym udziałem procentowym charakteryzują się dochody z działu administracji publicznej (0,3%). Struktura dochodów na przełomie lat 2010-2013 jest zasadniczo niezmienna. Wyraźne różnice widać jedynie w niektórych działach. Ich przyczyną są najczęściej zmiany w ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego.

Tabela 8. Dochody budżetu Gminy Wielka Nieszawka według wybranych działów (w %)

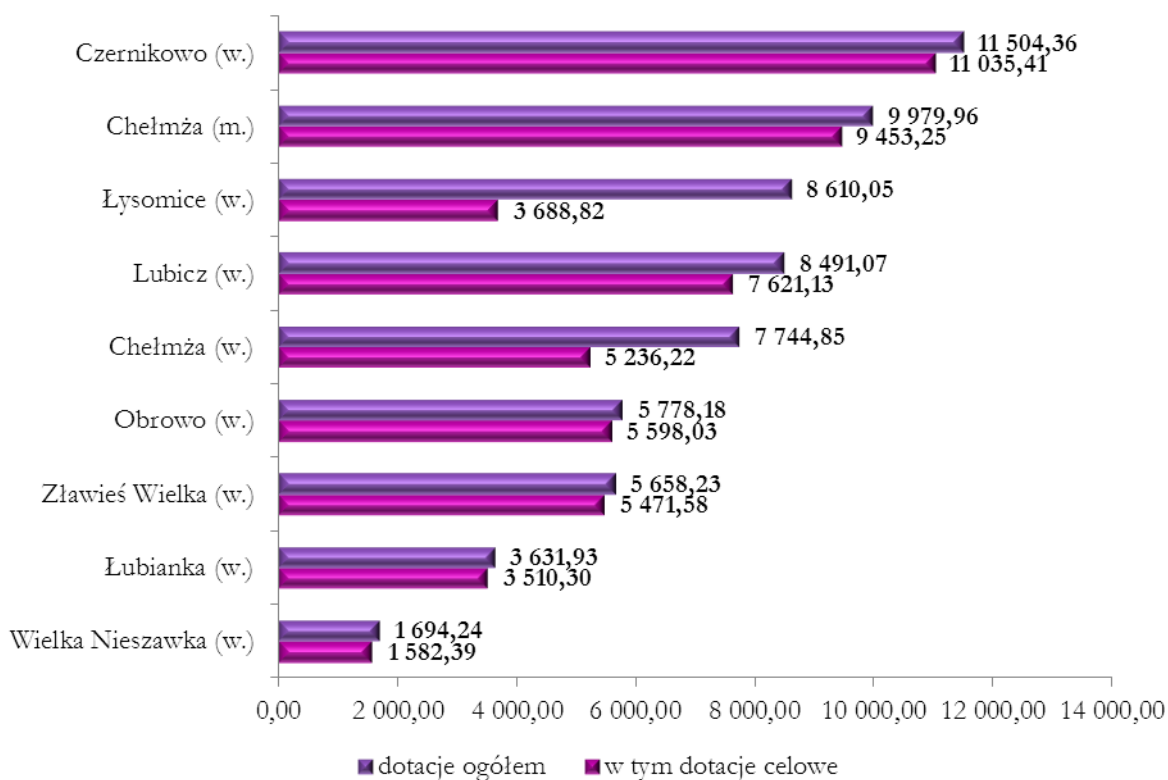
	2010	2012	2013
	udział %		
Rolnictwo i łowiectwo	5,9	8,9	8,1
Gospodarka mieszkaniowa	1,1	0,7	1,3
Administracja publiczna	0,3	0,3	0,3
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,1	0,0	0,0
Różne rozliczenia	20,4	22,3	24,5
Oświata i wychowanie	0,0	0,0	0,4
Pomoc społeczna i	7,1	7,0	8,3

pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej			
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,3	0,4	0,5
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	22,6	13,1	6,4
Dochody od osób prawnych i od osób fizycznych	31,9	47,1	50,2
Pozostałe	0,1	0,0	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Statystycznego Vademecum Samorządowca 2014r.

Dotacje³ są nieodpłatną i bezzwrotną pomocą finansową przeznaczoną na finansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań publicznych. Gmina Wielka Nieszawka w roku 2013 otrzymała najniższe dotacje spośród wszystkich gmin powiatu toruńskiego. Stanowią one zaledwie 9,3% wszystkich dochodów. Niski udział dotacji w strukturze dochodów wskazuje na dużą samodzielność finansową Gminy.

Wykres 12. Dotacje dla gmin powiatu toruńskiego w 2013 roku (w tys. zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL

Subwencja ogólna jest nieodpłatną i bezzwrotną formą zasilania polskich jednostek samorządu terytorialnego z budżetu państwa dla poparcia ich działalności. Subwencja w odróżnieniu od dotacji musi być przekazana tej jednostce, której została zapisana w budżecie.

³ Leksykon budżetowy Biura Analiz Sejmowych

Tabela 9. Subwencja ogólna dla Gminy Wielkiej Nieszawki w latach 2008 – 2013 (w tys. zł)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Część wyrównawcza-podstawowa	555,67	670,47	743,31	743,25	770,63	843,00
Część wyrównawcza-uzupełniająca	0,00	0,00	0,00	0,00	11,94	0,00
Część równoważąca	0,00	0,00	0,00	2,10	0,00	0,00
Część oświatowa	2 216,26	2 577,33	2 773,13	2 844,21	2 932,45	3 125,44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL

Największym udziałem procentowym w wydatkach budżetu Gminy Wielka Nieszawka w roku 2013 charakteryzują się działy oświaty i wychowania (25,5%) oraz gospodarka komunalna i ochrona środowiska (19,7%). Zauważalny wzrost wydatków na rolnictwo i łowiectwo oraz transport i łączność wynika ze zwiększenia liczby inwestycji związanych z naprawą i remontem dróg oraz inwestycjami w sieć wodno-kanalizacyjną.

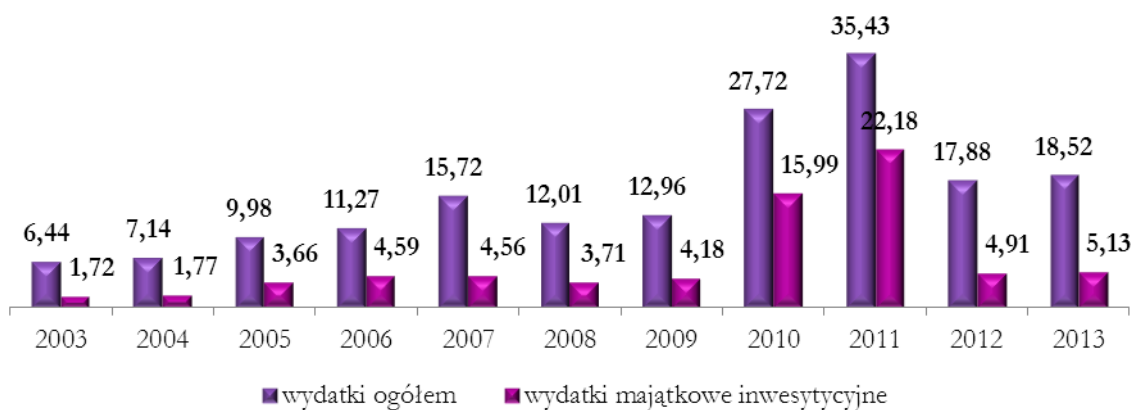
Tabela 10. Wydatki budżetu Gminy Wielka Nieszawka według wybranych działów (w %)

	2010	2012	2013
	udział %		
Rolnictwo i łowiectwo	3,1	7,2	11,1
Transport i łączność	0,7	7,8	12,5
Gospodarka mieszkaniowa	0,1	6,0	1,0
Administracja publiczna	6,2	9,7	10,2
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,1	0,0	0,3
Różne rozliczenia	0,0	0,0	0,0
Oświata i wychowanie	19,6	25,4	25,5
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	6,9	9,9	10,1
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,6	0,7	1,0
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	10,8	22,3	19,7
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	0,8	1,3	1,2
Działalność usługowa	0,2	0,2	0,0
Ochrona zdrowia	0,1	0,2	0,2
Pozostałe	0,1	0,0	0,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Statystycznego Vademecum Samorządowca 2014r.

Wielkość wydatków w roku 2013 wynosiła 18,52 mln zł, z czego wydatki inwestycyjne stanowiły 27,7% (5,13 mln zł). Analizując strukturę wydatków Gminy Wielka Nieszawka w latach 2003-2013 można zauważyć, że wydatki inwestycyjne zawsze stanowiły ponad 20% wielkości wszystkich wydatków, a w niektórych latach ich udział był nawet wyższy niż 50%. Wyraźny wzrost wydatków majątkowych w latach 2010 i 2011 spowodowany był budową Centrum Sportu i Rekreacji „Olender”.

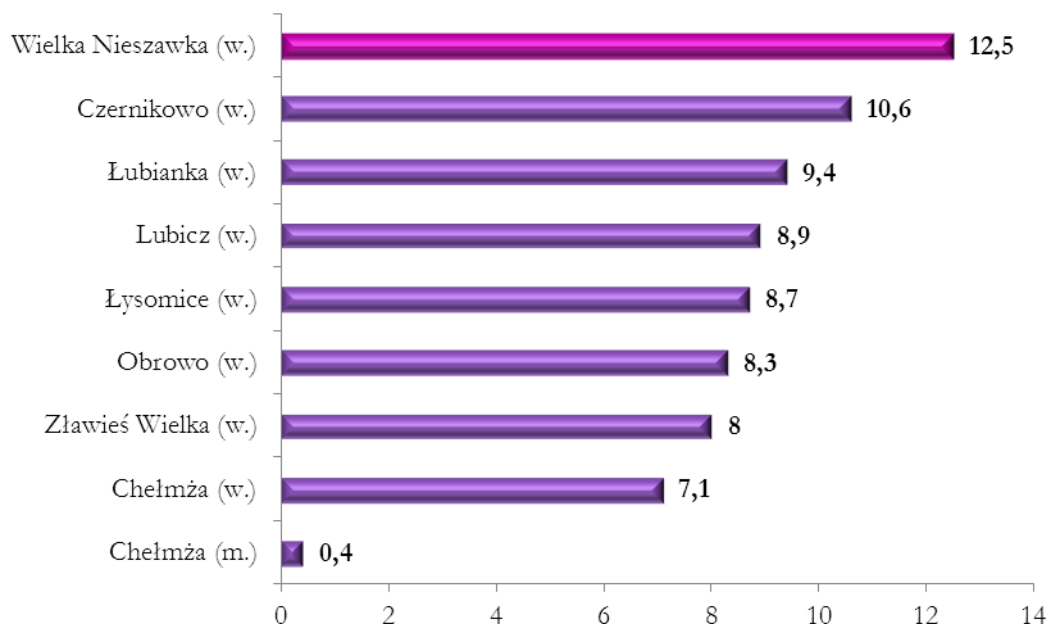
Wykres 13. Struktura wydatków Gminy Wielka Nieszawka w latach 2003 – 2013 (w mln zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL

Gmina Wielka Nieszawka w 2013 roku spośród wszystkich gmin powiatu toruńskiego, charakteryzowała się najwyższym wskaźnikiem udziału wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem.

Wykres 14. Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem w roku 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL

Zauważalne są spore wahania w strukturze wydatków na drogi publiczne w Gminie Wielka Nieszawka.

Tabela 11. Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem w Gminie Wielka Nieszawka w latach 2008 – 2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem	8,1	1,1	0,7	3,4	7,8	12,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDL

Rozbieżności między dochodem planowanym a rzeczywistym są niewielkie. W roku 2010 wykonanie stanowiło 104,6% zakładanego planu dochodów, a w roku 2014 – 109%. Dochody Gminy w latach 2010-2012 były stosunkowo wyższe niż w latach następnych głównie ze względu na dotacje państwa przyznawane na cele inwestycyjne.

Tabela 12. Struktura dochodów Gminy Wielka Nieszawka w latach 2010-2014 (w zł)

	2010	2011	2012	2013	2014
PLAN					
DOCHODY OGÓŁEM	21 836 835	20 987 644	18 855 035	18 866 602	19 277 107
- z podatku rolnego i leśnego	320 945	330 000	356 000	392 000	370 000
- podatek od nieruchomości	3 141 142	3 120 000	3 300 000	3 620 000	3 920 000
- z pozostałych podatków i opłat	509 786	553 330	567 404	563 808	622 373
- pozostałe dochody	8 846 394*	5 767 399	6 008 303	5 209 038	5 032 321
- udział w podatkach	2 056 798	2 614 880	3 046 958	3 530 913	3 573 360
- dotacje państwa	4 443 240 (2 736 688**)	5 012 472 (3 490 948**)	1 861 364 (462 972**)	1 582 409	1 671 227
- subwencje	3 516 442	3 589 563	3 715 006	3 968 434	4 087 826
WYKONANIE					
DOCHODY OGÓŁEM	22 834 747	24 364 734	19 833 561	18 160 702	21 013 438
- z podatku rolnego i leśnego	337 000	348 270	406 577	417 702	385 554
- podatek od nieruchomości	3 000 000	3 323 502	3 695 852	4 021 353	4 011 550
- z pozostałych podatków i opłat	538 588	496 081	632 138	662 576	656 652
- pozostałe dochody	8 905 179*	8 893 599	6 545 507	4 131 191	6 626 900
- udział w podatkach	2 094 298	2 701 247	2 977 117	3 377 037	3 573 729
- dotacje państwa	4 443 240 (2 736 688**)	5 012 472 (3 490 948**)	1 861 364 (462 972**)	1 582 409	1 671 227
- subwencje	3 516 442	3 589 563	3 715 006	3 968 434	4 087 826

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

*likwidacja GFOŚ, **w tym kwota przeznaczona na inwestycje

Większe różnice możemy zaobserwować pomiędzy planowanymi a rzeczywistymi wydatkami. W roku 2010 wykonanie stanowiło 79,8% planowanych wydatków, a w 2014 roku – 82,8%. Ponownie widać duży wzrost wydatków w latach 2010-2011 czego przyczyną była budowa Centrum Rekreacji i Sportu „Olender”. Dynamika wzrostu w roku 2014 w stosunku do roku 2012 wynosi aż 20%.

Tabela 13. Struktura wydatków w Gminie Wielka Nieszawka w latach 2010-2014 (w zł)

	2010	2011	2012	2013	2014
PLAN					
WYDATKI OGÓŁEM	34 746 835	39 456 975	20 670 100	20 766 602	25 926 143
- inwestycyjne	19 991 546	25 933 000	6 462 953	5 814 100	10 746 000
- na wynagrodzenia i pochodne	5 049 933	5 318 843	5 534 495	5 863 062	6 376 410
- pozostałe (wydatki bieżące)	9 705 356	8 205 132	8 672 652	9 089 440	8 803 733
WYKONANIE					
WYDATKI OGÓŁEM	27 722 967	35 427 108	17 878 313	18 524 779	21 455 519
- inwestycyjne	15 992 741	22 678 263	4 914 137	5 133 395	8 556 046
- na wynagrodzenia i pochodne	4 651 626	4 903 649	5 214 601	5 397 073	5 824 115
- pozostałe (wydatki bieżące)	7 078 600	7 845 196	7 749 575	7 994 311	7 075 358

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Budżet Gminy Wielka Nieszawka w latach 2010-2014 wynika bezpośrednio z opisanych wyżej dochodów i wydatków. W planowanym budżecie zakładano deficyt, który w tych latach miał łącznie sięgać 41 743 tys. zł. Wykonanie budżetu było jednak odmienne. W roku 2014 wykonany deficyt stanowił zaledwie 6,6% planowanego, a w 2013 roku – 19,2%, natomiast w roku 2012 Gmina uzyskała nadwyżkę. Łącznie w latach 2010-2014 Gmina zamknęła budżet deficytem w wysokości 14 801 tys. zł. Powstały deficyt został pokryty nadwyżką z lat ubiegłych.

Tabela 14. Realizacja budżetu w Gminie Wielka Nieszawka w latach 2010-2014 (w zł)

	2010	2011	2012	2013	2014
PLAN					
Dochody ogółem	21 836 835	20 987 644	18 855 035	18 866 602	19 277 107
Wydatki ogółem	34 746 835	39 456 975	20 670 100	20 766 602	25 926 143
Nadwyżka(+)/Deficyt(-)	-12 910 000	-18 469 331	-1 815 065	-1 900 000	-6 649 036
WYKONANIE					
Dochody ogółem	22 834 747	24 364 734	19 833 561	18 160 702	21 013 438
Wydatki ogółem	27 722 967	35 427 108	17 878 313	18 524 779	21 455 519
Nadwyżka(+)/Deficyt(-)	-4 888 220	-11 062 374	+1 955 248	-364 077	-442 081

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Wykres 15. Planowane i wykonane dochody i wydatki w latach 2010-2014

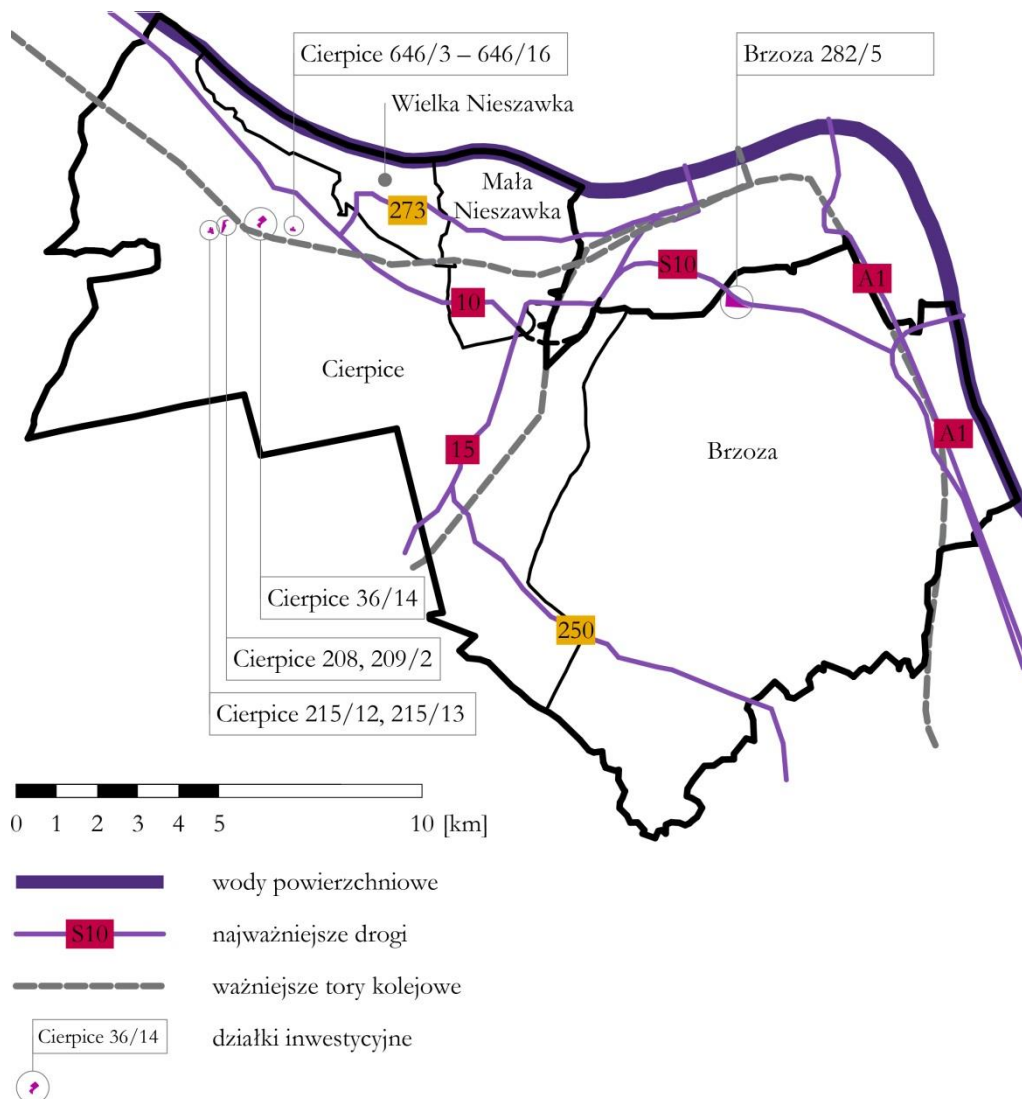
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Reasumując, analiza budżetu Gminy wykazała, że kondycja finansowa Gminy dobrze rokuje dla rozwoju i realizacji zamierzonych celów strategicznych.

2.2.3. Oferta inwestycyjna Gminy

Na terenie Gminy Wielka Nieszawka znajduje się szereg bardzo atrakcyjnych terenów inwestycyjnych. Większość z nich jest częściowo uzbrojona oraz bardzo dobrze skomunikowana z Toruniem i okolicznymi miejscowościami. Część z nich posiada aktualny miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie z nim tereny mają przeznaczenie na działalność gospodarczą (komercyjną) oraz usługi.

Mapa 4. Tereny inwestycyjne na obszarze Gminy Wielka Nieszawka

Źródło: Opracowanie własne

Tereny inwestycyjne to:

- 1) Teren położony w miejscowości **Brzoza** przyległy do obwodnicy miasta Torunia. Właścicielem działki jest Gmina Wielka Nieszawka. Jest to teren niezabudowany, częściowo zalesiony, który nie posiada infrastruktury technicznej oraz dojazdu. Wcześniej stanowił część poligonu wojskowego, tzw. plac ćwiczeń. Powierzchnia działki, to **7,7 ha** (działka oznaczona numerem geodezyjnym 282/5, teren nieobjęty planem zagospodarowania przestrzennego Gminy),
- 2) Tereny położone w miejscowości **Cierpice**. Na atrakcyjność obszaru wpływa korzystnie niewielka odległość od Torunia (15 km), 5 km od siedziby Urzędu Gminy, Ośrodka Zdrowia oraz 150 m od linii kolejowej. Dodatkowo dojazd do działek jest możliwy drogą asfaltową, PKS i PKP. Właścicielem działek jest Gmina Wielka Nieszawka. Jest to teren niezabudowany, częściowo zalesiony, uzbrojony w wodociąg, kanalizację sanitarną, energię elektryczną oraz sieć telekomunikacyjną. Ogólna powierzchnia obszaru, to **1,7 ha** (działki oznaczone numerem geodezyjnym: 646/3 – 16, istnieje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego),

- 3) Teren położony w miejscowości **Cierpice**. Na atrakcyjność obszaru wpływa korzystnie niewielka odległość od Torunia (15 km), 5 km od siedziby Urzędu Gminy, Ośrodka Zdrowia oraz 150 m od linii kolejowej. Dodatkowo dojazd do działek jest możliwy drogą asfaltową, PKS i A-linią. Właścicielem działki jest Gmina Wielka Nieszawka. Jest to teren niezabudowany, uzbrojony w wodociąg, kanalizację sanitarną, energię elektryczną oraz sieć telekomunikacyjną. Powierzchnia działki, to **2,9 ha** (działka oznaczone numerem geodezyjnym: 36/14, istnieje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego),
- 4) Tereny położone w miejscowości **Cierpice**. Na atrakcyjność obszaru wpływa korzystnie niewielka odległość od Torunia (16 km) oraz 6 km od siedziby Urzędu Gminy. Dodatkowo dojazd do działek jest możliwy drogą gruntową. Właścicielem działek jest Gmina Wielka Nieszawka. Jest to teren niezabudowany, uzbrojony w wodociąg, energię elektryczną oraz sieć telekomunikacyjną. Ogólna powierzchnia obszaru, to **1,6 ha** (działki oznaczone numerem geodezyjnym: 215/12 i 215/13, istnieje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego),
- 5) Tereny położone w miejscowości **Cierpice**. Na atrakcyjność obszaru wpływa korzystnie niewielka odległość od Torunia (16 km) oraz 6 km od siedziby Urzędu Gminy. Dodatkowo dojazd do działek jest możliwy drogą gruntową. Właścicielem działek jest Gmina Wielka Nieszawka. Jest to teren niezabudowany, uzbrojony w wodociąg, energię elektryczną oraz sieć telekomunikacyjną. Ogólna powierzchnia obszaru, to **2,2 ha** (działki oznaczone numerem geodezyjnym: 208 i 209/2, teren nieobjęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego).

2.2.4. Poziom bezrobocie

Stopa bezrobocia w powiecie toruńskim na koniec roku 2014 kształtowała się na poziomie 18,5% przy średnim poziomie stopy bezrobocia w województwie kujawsko-pomorskim – 15,7% w tym samym okresie.

Liczbę bezrobotnych w Gminie Wielka Nieszawka na tle danych dla powiatu toruńskiego i województwa kujawsko-pomorskiego w roku 2014 przedstawia tabela 15.

W 2014 roku w Gminie Wielka Nieszawka ogólna liczba osób bezrobotnych spadła o 28% w porównaniu z rokiem 2006. Dynamika tych zmian była o 15,1p.p. wyższa niż w powiecie toruńskim i o 7,8p.p. wyższa niż w województwie kujawsko-pomorskim. Zmniejszeniu uległa również liczba osób długotrwale bezrobotnych (27,3%). Największym udziałem w grupie osób bezrobotnych w 2014 roku charakteryzują się osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (34,4%). Osoby pozostające bez pracy powyżej roku stanowią 32,3% całej grupy osób bezrobotnych.

Tabela 15. Liczba bezrobotnych w Gminie Wielka Nieszawka w latach 2006, 2010 i 2014

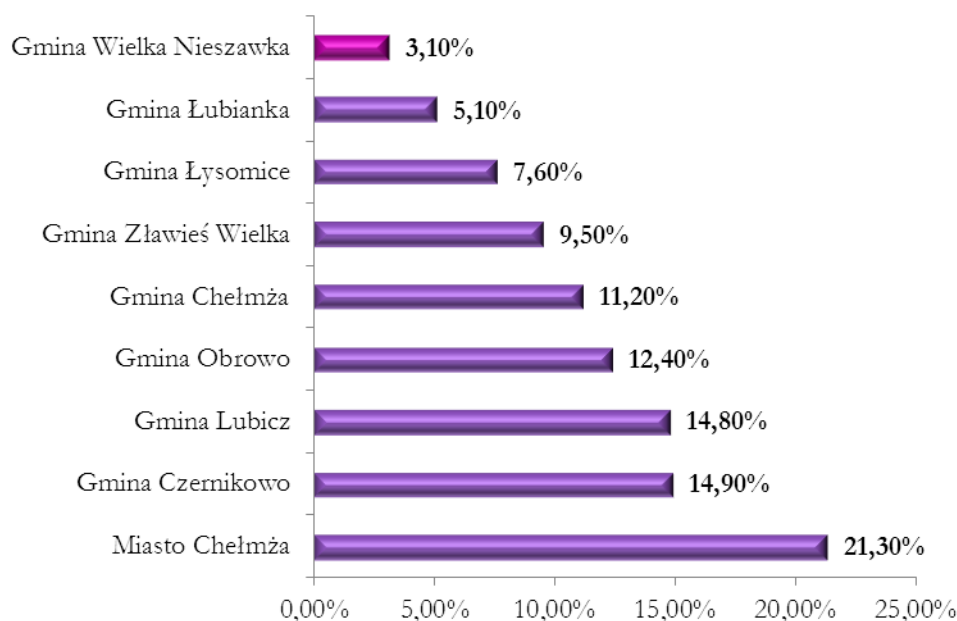
Jednostka terytorialna	Liczba osób bezrobotnych			Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy			Udział bezrobotnych wg wykształcenia				
	ogółem	udział w ogólnej liczbie mieszkańców	mężczyźni	do roku	pow. roku	długotrwale bezrobotni	wyższe	policealne i średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i poniżej
2006											
Gmina Wielka Nieszawka	264	7,9%*	115	178	86	139	3,4%	19,7%	6,4%	29,2%	41,3%
Powiat toruński	7 113	7,9%	3 127	4 064	3 049	4 567	2,4%	16,2%	6,5%	32,8%	42,2%
Wojew. kujawsko-pomorskie	160 061	7,7%	66 332	81 443	78 618	109 457	3,9%	18,5%	7,5%	33,3%	36,7%
2010											
Gmina Wielka Nieszawka	248	6,1%*	114	199	49	102	8,1%	12,5%	6,5%	33,5%	39,5%
Powiat toruński	6 103	6,3%	2 794	4 695	1 408	2 555	5,4%	17,4%	9,5%	31,0%	36,7%
Wojew. kujawsko-pomorskie	139 401	6,6%	63 705	97 504	41 897	69 680	7,0%	18,9%	10,1%	31,0%	33,0%
2014											
Gmina Wielka Nieszawka	189	3,9%*	85	128	61	101	11,6%	21,2%	7,9%	24,9%	34,4%
Powiat toruński	6 169	6,0%	2 722	4 025	2 144	3 365	6,1%	18,5%	10,1%	29,0%	36,4%
Wojew. kujawsko-pomorskie	127 111	6,1%	57 033	73 411	53 700	77 740	8,2%	19,3%	9,7%	30,4%	32,5%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP w Toruniu

*dane uzyskane na podstawie liczby ludności podanej przez Urząd Gminy w Wielkiej Nieszawce

Zgodnie z danymi Powiatowego Urzędu Pracy dla Powiatu Toruńskiego bezrobocie w Gminie Wielka Nieszawka cały czas spada – w kwietniu 2015 roku wysokość wskaźnika określającego udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców wynosiła 3,1%. Gmina Wielka Nieszawka może poszczycić się najniższą wartością tego wskaźnika spośród wszystkich gmin powiatu toruńskiego (wykres 15).

Wykres 16. Udział osób bezrobotnych w powiecie toruńskim na koniec kwietnia 2015 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy dla Powiatu Toruńskiego

Według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Toruniu i Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce strukturę bezrobotnych w Gminie Wielka Nieszawka przedstawia tabela 16.

Tabela 16. Struktura bezrobotnych w Gminie Wielka Nieszawka w 2014 roku

Jednostka terytorialna	Struktura bezrobotnych		
	Liczba bezrobotnych	W tym z prawem do zasiłku (odsetek ogółu bezrobotnych)	W tym kobiety (odsetek ogółu bezrobotnych)
Gmina Wielka Nieszawka	189	16,4%	55,0%
Powiat toruński	6 169	18,5%	55,9%
Wojew. kujawsko-pomorskie	127 111	15,1%	55,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Ponad połowę liczby osób bezrobotnych stanowią kobiety (55%) jest to wartość porównywalna z panującą w powiecie (55,9%) i województwie (55,1%). Podobnie względem siebie mają się wartości dotyczące osób bezrobotnych z prawem do zasiłku.

2.3. Środowisko przyrodnicze i uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego

2.3.1. Rzeźba terenu

Pod względem geograficznym obszar Gminy Wielka Nieszawka leży w obrębie południowej części pradoliny Wisły – Kotliny Toruńsko-Bydgoskiej na obszarze Kotliny Toruńskiej i Równiny Inowrocław, w makroregionie Pojezierza Chełmińskiego-Dobrzyńskiego.

Charakterystycznymi elementami rzeźby terenu Gminy Wielka Nieszawka są terasy pradolinne i rzeczne oraz powstałe na nich wydmy śródlądowe.

Nad korytem Wisły rozpościera się terasa zalewowa. Liczne są również w jej obrębie starorzecza, które są śladem dawnych koryt rzecznych. Obecnie są zarośnięte i wypełnione jeszcze wodą.

Podstawowym elementem tworzącym krajobraz obszaru Gminy są Wydmy Kotliny Toruńskiej. Powstały one około 14-10 tys. lat temu, na rozległych piaszczystych powierzchniach terasowych i tworzą jeden z największych śródlądowych obszarów wydmych w Polsce. We wschodniej części obszaru wydmy należą do pola toruńsko-aleksandrowskiego, a na zachód od rzeki Zielonej do pola solecko-chrośnieńskiego.

Wśród form wydmych notuje się przewagę wydym o wysokościach względnych od 10 do 25 m. Najwyższe zaś przekraczają wysokość 30 m. Natomiast największe skupiska najwyższych form wydmych występują w rejonie miejscowości Chorągiewka oraz w rejonie tzw. drogi wodeckiej.

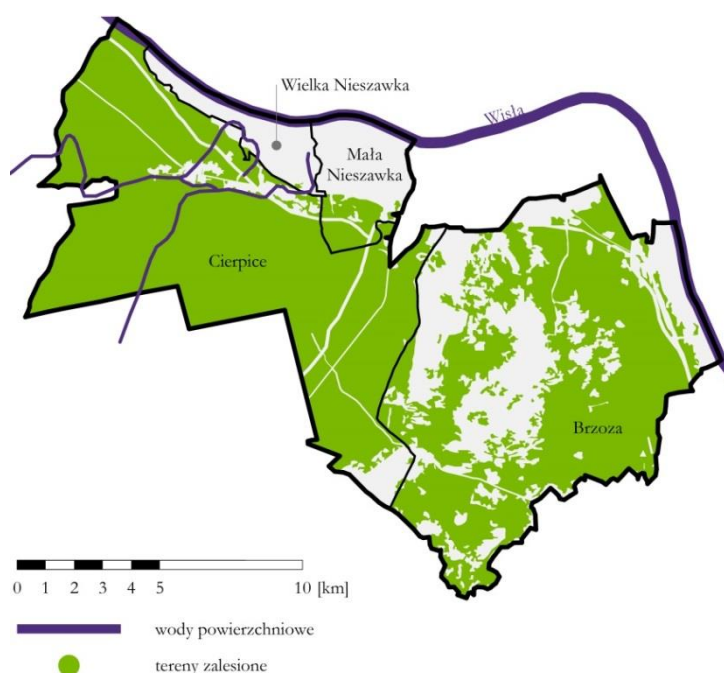
Atrakcyjne krajobrazowo są również doliny rzek Zielonej i Tażyny. Dolina Zielonej przecina kompleks wydmy na odcinku od Jarek do Dybowa, gdzie osiąga niewielką szerokość (około 70-100 m) i głębokość około 20 m. Na wysokości leśniczówki Zielona rzeka tworzy jedyny w okolicach Torunia naturalny wodospad o wysokości około 2 m. Natomiast południowo-wschodnią granicę obszaru Gminy tworzy dolny odcinek doliny rzeki Tażyny, która wcina się w otaczające pola wydmy jedynie na głębokość do kilkunastu metrów.

Większość obszaru Gminy Wielka Nieszawka stanowią lasy, znajdują się też inne formy użytkowe tj. grunty orne i pastwiska. Pozostałe formy użytkowania terenu stanowią: zabudowa zwarta, skupiona w największych miejscowościach oraz zabudowa rozproszona, drogi, urządzenia techniczne i wody powierzchniowe.

2.3.2. Szata leśna

Lasy na terenie Gminy Wielka Nieszawka zajmują powierzchnię 176,76 km² (ok. 83,1% powierzchni Gminy, ponad dwukrotnie więcej niż średnia dla całego kraju) i tworzą jeden zwarty rozległy kompleks (fragment Puszczy Bydgoskiej), ciągnący się od zachodnich do wschodnich granic Gminy. Przeważają lasy na siedliskach boru suchego. Dominują zdecydowanie drzewostany sosnowe młodszych klas wiekowych z niewielkim udziałem gatunków liściastych: brzozy i dębu.

Mapa 5. Lasy na terenie Gminy Wielka Nieszawka

Źródło: Opracowanie własne

Charakterystycznym typem siedliskowym lasów jest bór suchy, występujący na glebach piaszczystych. Bór świeży występuje tylko na niewielkich powierzchniach. Drzewostany tworzy sosna ze znacznym udziałem dębu i brzozy.

Cała powierzchnia leśna znajduje się w strefie tzw. „lasów ochronnych wokół Torunia”.

2.3.3. Gleby

Według klasyfikacji bonitacyjnej gleb, przedstawiającej przydatność różnych typów gleb, na obszarze Gminy Wielka Nieszawka dominują gleby lekkie i średnie. Wskaźnik bonitacyjny dla użytków rolnych Gminy wynosi 0,89, a średnią klasą bonitacyjną jest klasa V. Wskaźnik jakości i przydatności rolniczej gleb wynosi dla Gminy – 47,4 i jest bardzo niski. Stosunkowo duży jest odsetek gruntów ornych V i VI klasy (łącznie 45% powierzchni gruntów).

2.3.4. Wody powierzchniowe

Obszar Gminy Wielka Nieszawka leży na lewym brzegu Wisły, jest znacznie zróżnicowany pod względem budowy geologicznej co znajduje odbicie w gęstości sieci hydrograficznej. Pod względem hydrograficznym, część obszaru Gminy znajduje się w przyrzeczu Wisły, a część leży w zlewniach Strugi Zielonej i Tażyny.

Na terenie Gminy nie ma jezior, znajdują się tam tylko liczne sztuczne stawy, wykorzystywane na potrzeby rekreacji i wypoczynku oraz wędkarstwa.

2.3.5. Klimat

Klimat obszaru Gminy nie odbiega od klimatu panującego na terenie całego województwa – charakteryzuje go przejściowość i zmienność. Cechuje się on niskimi opadami i dużymi wahaniami temperatury.

Przeważającymi wiatrami są wiatry z kierunku zachodniego, północno-zachodniego i południowo-zachodniego (ponad 45,6% wiatrów). Wiąże się z nimi napływ wilgotnych mas powietrza ciepłego zimą i chłodnego latem. Powoduje to odwilże w zimie, w lecie natomiast ochłodzenia. Najrzadziej występują wiatry z sektora wschodniego.

2.3.6. Turystyka

Od kilku lat jedną z największych atrakcji turystycznych Gminy jest Centrum Sportu i Rekreacji „Olender”, którego właścicielem jest Gmina Wielka Nieszawka. Kompleks powstał dzięki Władzom Gminy, które przeznaczyły na budowę nadwyżki budżetowe oraz środki pozyskane od wojska za użytkowanie poligonów wojskowych. Centrum Sportu i Rekreacji zostało oddane do użytku w 2011 roku. W skład kompleksu wchodzi:

- Aquapark – największy w regionie kompleks wodny
- Trzygwiazdkowy hotel posiadający 30 kompleksowo wyposażonych pokoi
- Restauracja „Tulipanowa” specjalizująca się również w organizacji imprez okolicznościowych
- Kawiarnia
- Centrum odnowy biologicznej
- Studio fitness
- Kręgielnia z klubem „Holenderskie chodaki”
- Strzelnica sportowo-bojowa (jedna z najnowocześniejszych w Polsce)

- Nowoczesna sala konferencyjna o powierzchni 266 m².

Zdjęcie 1. Centrum Sportu i Rekreacji „Olender”

Źródło: Opracowanie własne

Centrum Sportu i Rekreacji jest motorem napędowym Gminy, wokół którego może rozwijać się oferta turystyczna.

Na obszarze Gminy Wielka Nieszawka istnieje baza gastronomiczno-noclegowa, na którą składa się dziewięć obiektów (wymienionych w rozdziale na str. 17). Bazę noclegową tworzy osiem obiektów, z czego największy i najważniejszy – Olender dysponuje 67 miejscami noclegowymi. Ponadto na terenie Gminy dostępne są dla turystów pola namiotowe.

O przydatności turystycznej Gminy Wielka Nieszawka decyduje przede wszystkim bogactwo i różnorodność dziedzictwa kulturowego.

Najważniejsze dobra kultury zachowane z bogatej tradycji historycznej Gminy to:

- Ruiny zamku krzyżackiego z XIII wieku w Małej Nieszawce
- Cmentarz pomennonicki w Wielkiej Nieszawce
- Kaplica pomennonicka, ob. kościół rzymsko – katolicki w Małej Nieszawce
- Kościół parafialny rzymsko – katolicki oraz cmentarz ewangelicki z drugiej połowy XIX w. w Cierpicach
- Pomnik pomordowanych i cmentarz wojenny żołnierzy radzieckich założony po roku 1945 w Małej Nieszawce
- Masowy grób – cmentarz jeńców wojennych z II wojny światowej w lesie między Glinkami a Cierpicami
- Budynek przystanku kolejowego, murowany w 1910 roku oraz pięć strażnic drogowych przy linii kolejowej Toruń – Aleksandrów Kujawski w Brzozie
- Murowany budynek dawnej szkoły podstawowej z ok. 1900r. w Brzozie
- Zespół murowanych budynków dworca linii kolejowej Toruń – Bydgoszcz oraz sześć strażnic drogowych murowanych w Cierpicach
- Murowany budynek mleczarni z końca XIX wieku w Wielkiej Nieszawce
- Grodziska po osadnictwie słowiańskim, pozostałości po grodzie w Nieszawie
- Drewniane chaty

- „Niziny olęderskie” – zalewowe pola nadwiślańskie, zagospodarowane kiedyś przez osadników z Fryzji

Zdjęcie 2. Kościół rzymsko-katolicki w Małej Nieszawce

Źródło: Opracowanie własne

W 2009 roku narodziła się idea utworzenia Olęderskiego Parku Etnograficznego. Głównym celem jego powstania jest odtworzenie historycznego krajobrazu kulturowego nadwiślańskiej wsi olęderskiej z przełomu XIX i XX w. W granicach Parku zrekonstruowany zostanie fragment rzędówki bagiennej z główną drogą biegnącą wzdłuż wału przeciwpowodziowego, równoległymi pasami pól oraz ulokowanymi tam trzema pełnymi siedliskami. Będący w trakcie realizacji projekt może być jedyną szansą na poznanie kultury osadników zamieszkujących te tereny na przestrzeni ostatnich czterech stuleci.

Na terenie Gminy znajdują się również liczne szlaki turystyczne, przedstawione w tabeli 17.

Tabela 17. Zestawienie szlaków turystycznych występujących na terenie Gminy Wielka Nieszawka

Rodzaj szlaku	Przykłady
Pieszy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szlak niebieski – biegnie z Torunia przez most na zamek Dybowski i Fort X, wzdłuż wału przeciwpowodziowego, obok ruin zamku i drewnianego kościoła w Małej Nieszawce, kończy się w Cierpicach obok cmentarza i kościoła (dawniej biegł przez las do Suchatówki) ▪ Szlak czarny – łączy forty pierścienia Twierdzy Toruń, fragment szlaku biegnie przez obszar Gminy Wielka Nieszawka ▪ Szlak czerwony – biegnie z Torunia przez Rudak i Czerniewice, starą drogą we wsi Brzoza przy krawędzi skarpy doliny Wisły obok ośrodka agroturystyki, cmentarza ewangelickiego, drewnianych domów wiejskich, leśniczówki Karczemka, kościoła w Otłoczynie, przez Ciechocinek do Nieszawy ▪ Szlak Świętego Jakuba – biegnie z Torunia spod kościoła św. Jakuba Apostoła, obok ruin zamku i drewnianego kościoła w Małej Nieszawce, przez Wielką Nieszawkę i Cierpice, aż do Trzemeszna
Rowerowy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szlak żółty – biegnie z parkingu u zbiegu ul. Leśnej i drogi nr 10, obok pomnika i cmentarza jeńców wojennych, ujęcia wody, zjazdem doliną Wisły przez tory, obok cmentarza i szkoły w Małej Nieszawce do ruin zamku krzyżackiego ▪ Szlak czerwony – biegnie drogą z Gniewkowa, ścieżką dydaktyczną przez Nadleśnictwo Cierpiszewo, kościół i cmentarz w Cierpicach, obok budynku dawnego nadleśnictwa, pomników przyrody, hoteliku „Zakątek Leśny”, wydmy, pomnika i cmentarza jeńców wojennych, wzdłuż drogi do Suchatówki. Szlak ten można „zamknąć” kontynuując go przy jeziorach w Suchatówce ▪ Szlak niebieski – biegnie od Torunia obok cmentarza, szkoły, ośrodka kultury i „Rancho” w Małej Nieszawce, przez przejazd przez wydmy leśne, obok szkoły, budynków kolejowych i stacji PKP w Cierpicach, do osiedla Kąkol i doliny Zielonki

- **Szlak zielony** – biegnie od Zamku Dybowskiego i Fortu X wzdłuż wału przeciwpowodziowego, obok ruin zamku i drewnianego kościoła w Małej Nieszawce oraz Urzędu Gminy, wiejskich domów, cmentarza mennonitów i grodzisk w Wielkiej Nieszawce, przez wał przeciwpowodziowy i przepompownię wód w Dybowie, następnie przez przejazd na krawędź wysoczyzny, drogą na Rojewo obok wydm leśnych, aż do szlaku czarnego. Planowane jest wydłużenie szlaku aż do Inowrocławia
- **Szlak czarny** – biegnie od stacji PKP w Cierpicach, obok leśniczówki Nieszawka, zajazdu Chałupa, domów wiejskich w Wielkiej Nieszawce, biwaku i XIX-wiecznej leśniczówki Dybowo, relikwów młynów w dolinie rzeki Zielonka, wzdłuż ścieżki dydaktycznej, przez biwak, obok leśniczówki Zielona i grupy 600-letnich dębów, osady Jarki, przez wydmy leśne, obok dawnej leśniczówki Lesisko i drzew-pomników przyrody. Dalej wiedzie do Solca Kujawskiego, Bydgoszczy, doliną Wisły, do Tczewa i drugą stroną przez Grudziądz, Chełmno i Unisław wraca do Zamku Bierzłowskiego
- **Szlak czerwony** – biegnie z Torunia przez Rudak i Czerniewice, starą drogą we wsi Brzoza przy krawędzi skarpy doliny Wisły obok ośrodka agroturystyki, cmentarza ewangelickiego, drewnianych domów wiejskich, leśniczówki Karczemka, kościoła w Otłoczynie, przez Ciechocinek do Nieszawy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Zdjęcie 3. Tablica informacyjna – Szlak Świętego Jakuba

Źródło: Opracowanie własne

Dostępne na terenie Gminy formy rekreacji i wypoczynku związane są przede wszystkim z kompleksami lasów oraz wieloma walorami historycznymi.

Wody mają mniejsze znaczenie rekreacyjne. Jedynie Struga Zielona wpływa na polepszenie walorów turystycznych w dolinie Zielonej poprzez łagodzenie mikroklimatu oraz możliwości wędkowania.

Na obszarze Gminy Wielka Nieszawka występują liczne obszary chronionego krajobrazu i pomniki przyrody przedstawione w tabeli 18.

Tabela 18. Formy ochrony przyrody na terenie Gminy Wielka Nieszawka

Lp.	Nazwa	Opis lokalizacji	Opis
Obszary chronionego krajobrazu			
1.	Wydmy Obszar Chronionego Krajobrazu na	Wielka	Obejmuje kompleks wydm śródlądowych (jeden z największych w Polsce), porośniętych

	południe od Torunia	Nieszawka	lasem (głównie borem sosnowym). Występują tu gatunki roślin chronionych i rzadkich a także pomniki przyrody. Powierzchnia – 15 675,6 ha
Obszar Natura 2000			
2.	Dolina Dolnej Wisły	Brzoza	Powierzchnia – 380,94 ha
3.	Dolina Dolnej Wisły	Cierpice	Powierzchnia – 66,36 ha
4.	Dolina Dolnej Wisły	Mała Nieszawka	Powierzchnia – 158,1 ha
5.	Dolina Dolnej Wisły	Brzoza	Powierzchnia – 0,15 ha
6.	Dolina Dolnej Wisły	Wielka Nieszawka	Powierzchnia – 405,22 ha
7.	Dybowska Dolina Wisły	Cierpice	Powierzchnia – 125,44 ha
8.	Dybowska Dolina Wisły	Wielka Nieszawka	Powierzchnia – 270,8 ha
9.	Leniec w Chorągiewce	Cierpice	Powierzchnia – 12,09 ha
10.	Nieszawska Dolina Wisły	Brzoza	Powierzchnia – 473,3 ha
11.	Nieszawka Dolina Wisły	Brzoza	Powierzchnia – 27,87 ha
12.	Wydmy Kotliny Toruńskiej	Brzoza	Powierzchnia – 2 813,78 ha
13.	Wydmy Kotliny Toruńskiej	Cierpice	Powierzchnia – 50,39 ha
14.	Wydmy Kotliny Toruńskiej	Brzoza	Powierzchnia – 2 425,75 ha
Pomniki przyrody			
15.	-	Cierpice Działka ew. nr 2043/2	Skupisko drzew: Dąb szypułkowy i Modrzew europejski (3)
16.	-	Cierpice Działka ew. nr 2001	Skupisko drzew: Topola biała, Dąb szypułkowy (2), Lipa drobnolistna (2)
17.	-	Cierpice Działka ew. nr 2271	Drzewo: Sosna zwyczajna
18.	-	Brzoza Działka ew. nr 3346	Drzewo: Dąb szypułkowy
19.	-	Mała Nieszawka Działka ew. nr 407	Drzewo: Dąb szypułkowy
20.	Dąb Gniewko	Brzoza Działka ew. nr 3178/8	Drzewo: Dąb szypułkowy
21.	Lipa Bolka	Brzoza Działka ew. nr 3178/8	Drzewo: Lipa drobnolistna
22.	Lipa Brata Alberta	Brzoza Działka ew. nr 3178/8	Drzewo: Lipa drobnolistna
Strefy ochrony			

23.	Strefa ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania orla bielika	Cierpice	Powierzchnia – 70,59 ha
24.	Strefa ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego przebywania orla bielika	Cierpice	Powierzchnia – 70,82 ha
25.	Strefa ochrony ostoi, miejsc rozrodu i regularnego bytowania bociana czarnego	Cierpice	Powierzchnia – 53,82 ha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Wydzielone na obszarze Gminy użytki ekologiczne zajmują ogólnie 63,88 ha powierzchni, są to głównie pastwiska, łąki, bagna oraz nieczynna kopalnia piasku i lozowisko na terasie zalewowej Wisły.

2.4. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura

2.4.1. Infrastruktura drogowa

Układ drogowy w Gminie Wielka Nieszawka tworzy ok. 132 km dróg publicznych o znaczeniu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Atutem Gminy jest jej bliskie położenie i dobre skomunikowanie z miastami stołecznymi województwa: Toruniem (9 km) i Bydgoszczą (41 km), jak również stosunkowo niedaleka odległość od Inowrocławia (34 km).

Szczegółowa charakterystyka dróg przebiegających przez teren Gminy przedstawia się następująco:

- **Drogi krajowe** - przez teren Gminy przebiegają 4 drogi krajowe:
 - odcinek autostrady A1 na odcinku ok. 7 km (relacji Łódź – Gdańsk),
 - droga krajowa nr 10 na odcinku ok. 12 km (relacji Szczecin – Toruń – Płońsk),
 - droga krajowa nr 15 na odcinku ok. 8 km (relacji Trzebnica – Ostróda),
 - droga krajowa nr 91 na odcinku ok. 5 km (relacji Gdańsk – Łódź),
- **Drogi wojewódzkie** - układ dróg wojewódzkich na terenie tworzy 5 dróg:
 - droga wojewódzka nr 250 na odcinku ok. 10 km (relacji Suchatówka – Służewo),
 - droga wojewódzka nr 586 na odcinku ok. 0,5 km (relacji stacja kolejowa Brzoza Toruńska – droga nr 91),
 - droga wojewódzka nr 200 na odcinku ok. 1 km (relacji stacja kolejowa Cierpice – droga nr 10),
 - droga wojewódzka nr 258 na odcinku ok. 1 km, łączona z przeprawą promową (relacji droga nr 91 – rz. Wisła – Silno – Obrowo),
 - droga wojewódzka nr 273 na odcinku ok. 7 km (relacji Cierpice – Mała Nieszawka),
- **Drogi powiatowe** - na system dróg powiatowych składają się 2 drogi:
 - droga powiatowa nr 2033 o długości ok. 5 km (relacji Cierpice – Rojewo – Inowrocław),
 - droga powiatowa nr 2034 o długości ok. 2 km (relacji Chorągiewka – Glinki – Toruń).
- **Drogi gminne** – Na system dróg gminnych składają się 62 drogi o łącznej długości ok. 73 km.

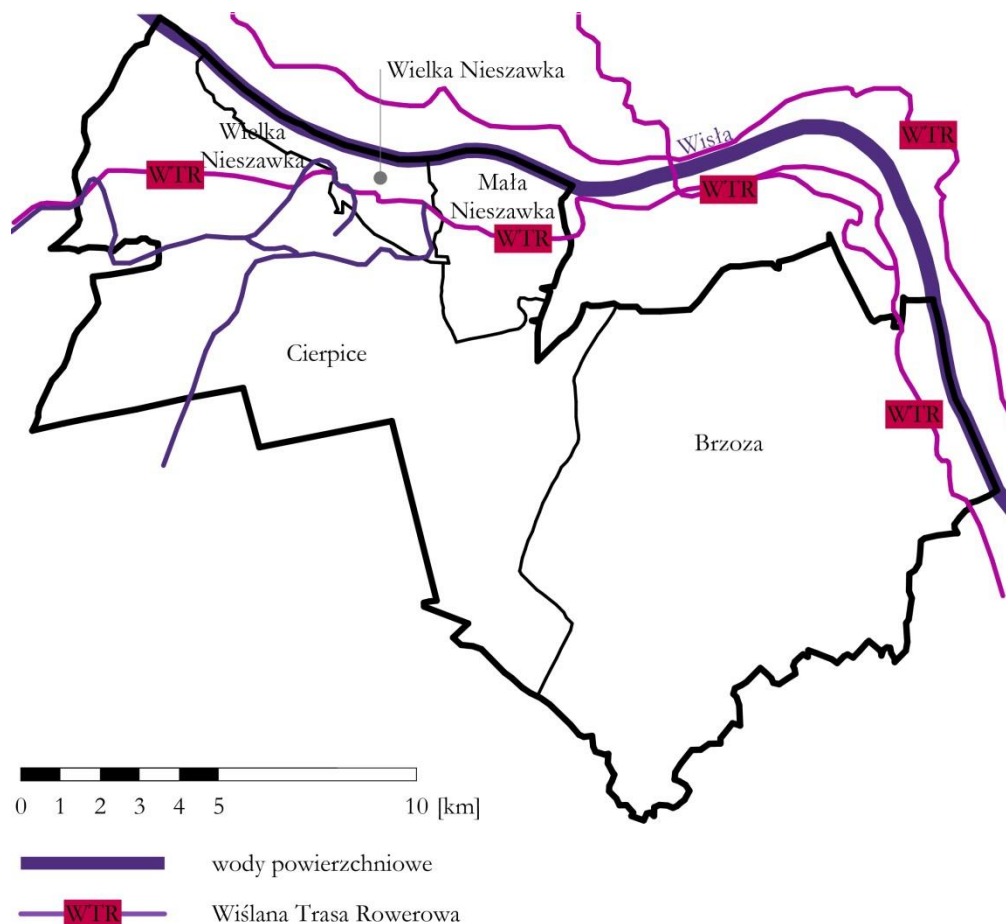
Dużym udogodnieniem dla kierowców jest istnienie na terenie Gminy Wielka Nieszawka dwóch stacji benzynowych przy drodze krajowej nr 10 w miejscowości Cierpice (BP oraz Olkop).

W maju 2015 roku oddana do użytku została Wiślana Trasa Rowerowa, która biegnie oboma brzegami Wisły, zaczynając od granicy województwa mazowieckiego w okolicach Włocławka i Dobrzyń nad Wisłą, aż do granicy województwa pomorskiego w okolicach Grudziądz i Nowego⁴. Wiślana Trasę Rowerową można uznać

⁴ <https://wtr.kujawsko-pomorskie.pl>

za centralny szlak w regionie, umożliwia ona dotarcie do każdego zakamarka województwa. Szlak ten połączył największe miasta regionu: Bydgoszcz, Toruń, Świecie, Chełmno, Grudziądz i Włocławek, w wielu miejscach prowadzi w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki, przez zlokalizowane wzdłuż jej brzegów rezerваты, paki krajobrazowe, lasy łęgowe i w pobliżu cennych pomników przyrody. Poza Wiślaną Trasą Rowerową na obszarze Gminy brakuje ścieżek rowerowych, które zapewniłyby wygodny i bezpieczny dojazd do miejsc pracy i szkół.

Mapa 6. Przebieg Wiślanej Trasy Rowerowej na obszarze Gminy Wielka Nieszawka

Źródło: Opracowanie własne

Dopelnienie scharakteryzowanego powyżej układu komunikacyjnego Gminy Wielka Nieszawka stanowi przebiegająca przez teren Gminy linia kolejowa nr 18 (Piła Główna – Kutno), ze stacjami w Cierpicach (2 perony, 3 tory w ruchu pasażerskim) i Brzozie (2 perony, 2 tory w ruchu pasażerskim). Jest to linia o znaczeniu krajowym. Stacja węzłowa dla tej linii, znajdująca się w Toruniu, umożliwia powiązania komunikacyjne z obszarem całej Polski.

Gmina widzi potrzebę budowy nowych odcinków dróg gminnych, chodników, ścieżek rowerowych. Ścieżki rowerowe mają za zadanie przede wszystkim usprawnić komunikację pomiędzy miejscowościami, a także poprawić bezpieczeństwo rowerzystów na drogach. Mają one również stanowić części rowerowych szlaków turystycznych, przede wszystkim w miejscach niebezpiecznych i narażonych na wypadki z udziałem kierowców.

2.4.2. Infrastruktura telekomunikacyjna i informacyjna

W 2004 roku wskaźnik dla województwa kujawsko-pomorskiego wynosił 311,1 telefonicznych łączy głównych na 1 000 mieszkańców, w roku 2007 wskaźnik ten wynosił już tylko 240,8, a w 2011 roku

jedynie 157 (dane: GUS). Spadek zainteresowania telefonią stacjonarną wiąże się z prężnym rozwojem i popularyzacją telefonii komórkowej.

Główny operator telefonii stacjonarnej w Gminie Wielka Nieszawka to Telekomunikacja Polska S.A. oraz Netia. Na terenie Gminy występuje zasięg telefonii komórkowej sieci T-Mobile, Plus, Orange i Play.

Spśród 4 miejscowości znajdujących się na terenie Gminy Wielka Nieszawka, 2 posiadają dostęp do sieci światłowodowych. Innymi słowy 50% powierzchni Gminy pokryta jest siecią światłowodową. W całym województwie niemalże 14% powierzchni objęta jest siecią światłowodową, biorąc natomiast pod uwagę cały kraj, to wielkość ta kształtuje się na poziomie 16%.

Tabela 19. Pokrycie Gminy Wielka Nieszawka infrastrukturą telekomunikacyjną w 2013 roku

Jednostka terytorialna	Liczba miejscowości z zakończeniem sieci światłowodowej	Liczba miejscowości z węzłami telekomunikacyjnymi	Liczba miejscowości z dostępowymi węzłami telekomunikacyjnymi	Liczba miejscowości z zasięgiem sieci kablowych lub terminalami radiowymi
Gmina Wielka Nieszawka	2	4	2	4
Powiat toruński	47	161	104	175
Województwo kujawsko-pomorskie	512	2 821	1 416	3 343
Polska	9 065	40 096	18 615	49 419

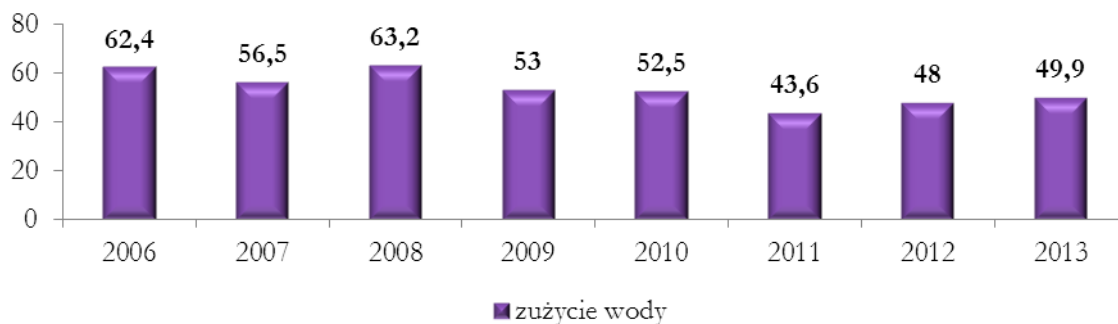
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Komunikacji Elektronicznej

Celem intensywnego zwiększenia liczby abonentów na terenie Gminy konieczna jest rozbudowa istniejących central telefonicznych, rozbudowa i budowa sieci, zwłaszcza kabli światłowodowych, pokrywających obszar całej Gminy. Konieczne jest również zapewnienie mieszkańcom Gminy dostępu do szerokopasmowego Internetu.

2.4.3. Gospodarka wodno-ściekowa

Gminny system zaopatrzenia w wodę oparty jest na jednej użytkowej stacji uzdatniania wody w Małej Nieszawce, studniach głębinowych oraz na sieci wodociągowej. Dodatkowo z ujęcia gruntowego w Małej Nieszawce woda czerpana jest również przez Toruńskie Wodociągi. Ujęcia posiadają aktualne pozwolenia wodno – prawne na eksploatację ujęć i stacji uzdatniania wody. Zużycie wody w Gminie Wielka Nieszawka od roku 2006 zmniejszyło się – w 2013 roku jest na poziomie ok 49,9 m³ na jednego mieszkańca. Szacowane całkowite zużycie wody w roku 2013 wynosi ok. 240 tys.m³.

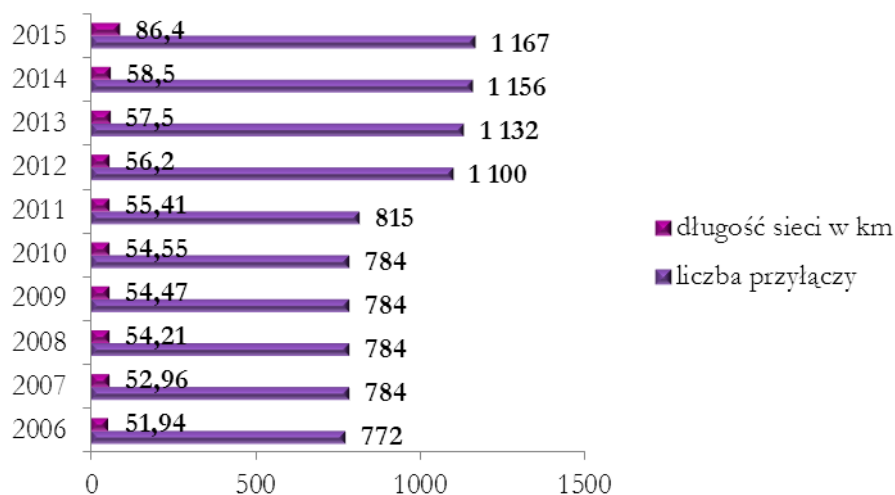
Wykres 17. Zużycie wody (w m³) w Gminie Wielka Nieszawka w latach 2006-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Całkowita długość sieci wodociągowej w 2015 roku w Gminie Wielka Nieszawka wynosi 86,4 km. Długość ta w stosunku do 2006 roku wzrosła o ponad 60%. Liczba przyłączy do sieci wodociągowej na dzień 31.05.2015 roku wynosi 1 167. Zauważalny jest niewielki przyrost (12) w stosunku do roku poprzedniego. Stopień zwodociągowania Gminy w 2015 roku wynosi 100%. Wodociągiem objęte są wszystkie wsie.

Wykres 18. Długość sieci wodociągowej i liczba przyłączy w Gminie Wielka Nieszawka w latach 2006-2015

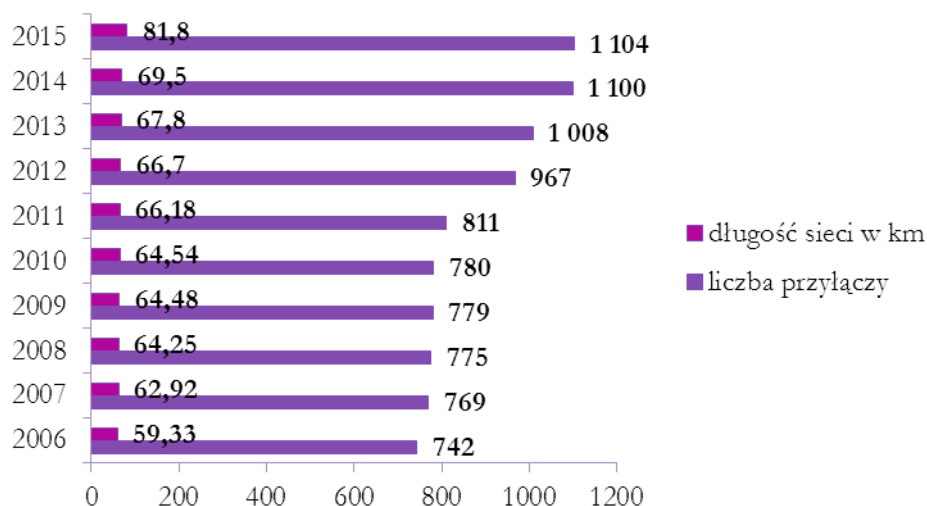

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Na terenie Gminy istnieje 218 przepompowni ścieków oraz mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków zlokalizowana we wsi Wielka Nieszawka o przepustowości 710 m³/d. Oczyszczalnia obecnie zabezpiecza potrzeby całego terenu zurbanizowanego. W przypadku uruchomienia kolejnych terenów inwestycyjnych, będzie istniała konieczność dalszej rozbudowy oczyszczalni.

Gospodarka ściekowa w Gminie jest na zadowalającym poziomie. Świadczy o tym wysoki stopień skanalizowania Gminy – w 2015 roku wynosił 99,5%. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w 2015 roku wynosi 81,8 km. Zauważalny jest wzrost w długości tej sieci w stosunku do roku 2006 prawie o 40%. Ilość przyłączy do sieci na dzień 31.05.2015 roku wynosi 1 104.

Wykres 19. Długość sieci kanalizacyjnej i liczba przyłączy w Gminie Wielka Nieszawka w latach 2006-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnej, to 4 451 osób. Na terenie Gminy funkcjonuje jedynie 6 przyzagrodowych oczyszczalni ścieków. Na terenie sołectwa Brzoza występuje decentralizacja zabudowy, dlatego też mieszkańcy korzystają z szamb.

Tabela 20. Stopień skanalizowania Gminy Wielka Nieszawka na koniec 2014 roku

Miejscowość	Sieć kanalizacji sanitarnej				Zbiorniki bezodpływowe		Ilość oczyszczalni przyzagrodowych	
	Długość sieci w km	Liczba podłączonych gospodarstw	Liczba mieszkańców korzystających z sieci kanalizacyjnej	% ogółu mieszkańców korzystających z sieci	Liczba gospodarstw korzystających z szamb	Liczba mieszkańców korzystających z szamb	Liczba gospodarstw korzystających z oczyszczalni przyzagrodowych	Liczba mieszkańców korzystających z oczyszczalni przyzagrodowych
Brzoza	0	0	0	0	44	161	0	0
Cierpice	26,0	337	1 169	88,8	35	140	2	8
Mała Nieszawka	31,3	554	2 255	96,7	16	64	3	12
Wielka Nieszawka	12,2	209	1 027	96,6	8	32	1	4
Gmina	69,5	1 100	4 451	93,7	103	397	6	24

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

2.4.4. Odnawialne źródła energii

Na terenie Gminy Wielka Nieszawka zaobserwować można z roku na rok rosnące wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii. Instalacje wykorzystujące odnawialne źródła energii to m. in. instalacje solarne (64 systemy solarne o łącznej powierzchni 128,96 m²), instalacje pomp ciepła z wykorzystaniem kolektorów gruntowych (5 układów o łącznej mocy 789,2 kW, 206 sztuk kolektorów

gruntowych pionowych o średniej długości 55 m, co łącznie daje długość ponad 11 km) oraz kolektory gruntowe poziome (pętle o łącznej długości około 4 km).

Powyżej wymienione instalacje zamontowane są w Centrum Sportu i Rekreacji „Olender”.

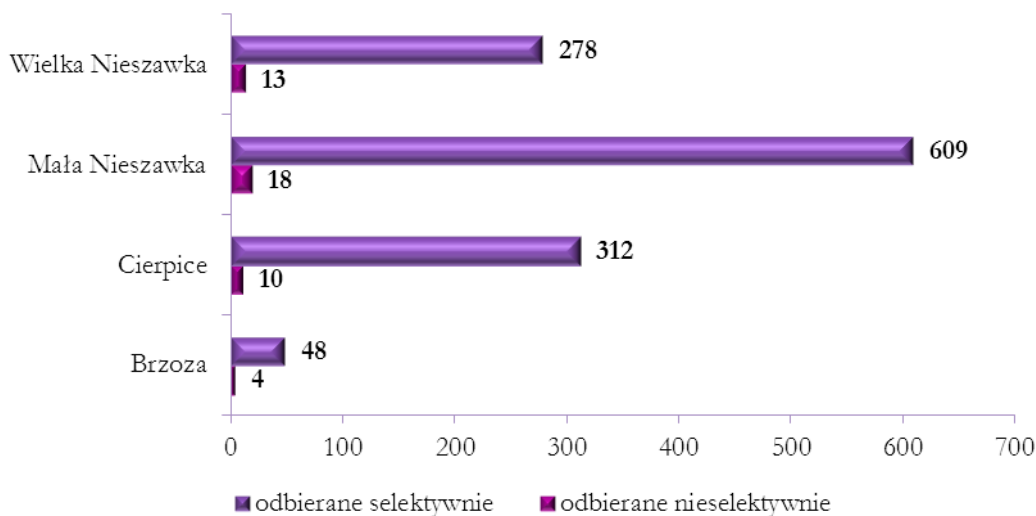
W 2015r. Gmina dofinansowała mieszkańcom zakup i instalację pomp ciepła ciepłej wody użytkowej. Na budynkach prywatnych zainstalowano do tej pory 248 pomp ciepła o łącznej mocy 248 kW.

Łącznie na terenie Gminy zainstalowane są instalacje o łącznej mocy ok 1MW energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.

2.4.5. Gospodarka odpadami

Gmina Wielka Nieszawka nie posiada własnego składowiska odpadów komunalnych. Na terenie Gminy odpady komunalne odbierane są od mieszkańców przez firmę wywozową na podstawie umowy zawartej między Gminą a firmą. Następnie są przetwarzane i składowane nieselektywnie w Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Toruniu (RIPOK), do której należy składowisko i sortownia odpadów toruńskiego Miejskiego Przedsiębiorstwa Oczyszczania (MPO). W zbiorce zmieszanych odpadów komunalnych stosowany jest system pojemnikowy. Każdy z właścicieli nieruchomości zobowiązany był do zaopatrzenia się w pojemniki do zbierania odpadów komunalnych. Oprócz odpadów zmieszanych zbierane są również odpady selektywne, w systemie workowym „u źródła”.

Wykres 20. Struktura nieselektywnej i selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w gospodarstwach domowych na podstawie złożonych deklaracji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Na terenie Gminy Wielka Nieszawka funkcjonuje jeden Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) w miejscowości Mała Nieszawka.

2.4.6. Sieć gazowa

Przez teren powiatu toruńskiego przechodzi gazociąg Włocławek-Gdańsk. Gazyfikacja obszaru Gminy rozpoczęła się w 2008 roku, wtedy utworzone zostały pierwsze przyłącza do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych. W roku 2013 długość czynnej sieci rozdzielczej wynosiła 25,7km. Obecnie z gazu ziemnego z sieci na terenie Gminy korzysta ok. 190 gospodarstw domowych. Poziom

gazyfikacji (gazem z sieci) Gminy Wielka Nieszawka to 15,78%. W roku 2013 zużycie gazu oszacowane zostało w wysokości 311,4 tys. m³.

Tabela 21. Struktura sieci gazociągowej w Gminie Wielka Nieszawka

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Długość czynnej sieci rozdzielczej (km)	0	0	3,3	8,1	13,7	23,0	24,4	25,7
Czynne przyłącza do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	0	0	4	70	109	166	197	232
Odbiorcy gazu (gospodarstwa domowe)	0	0	0	0	78	81	157	193
Liczba ludności korzystającej z sieci gazowej	0	0	0	0	304	316	619	760
Zużycie gazu (w tys. m ³)	0	0	0	0	91,5	149,7	224,8	311,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Aktualnie mieszkańcy Gminy korzystają też z gazu propan-butan w butlach. Gmina Wielka Nieszawka ma bardzo dogodne położenie w stosunku do gazociągu źródłowego, dlatego należy dążyć do dalszej gazyfikacji Gminy mając na uwadze to, że postępowi gospodarczemu, technologicznemu i cywilizacyjnemu, towarzyszy szereg niekorzystnych zjawisk ekologicznych, takich jak postępująca degradacja środowiska w postaci zanieczyszczenia wód, gleb i powietrza.

2.5. Sfera społeczna

2.5.1. Pomoc społeczna

Charakterystycznym wyznacznikiem położenia ekonomicznego mieszkańców Gminy jest skala pomocy społecznej świadczonej dla jej mieszkańców. Jednostką organizacyjną Gminy Wielka Nieszawka świadcząca usługi w zakresie pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wielkiej Nieszawce. Liczbę rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej na terenie Gminy Wielka Nieszawka przedstawia tabela 22.

Głównymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej mieszkańców jest: ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, niepełnosprawność, długotrwała choroba i potrzeba ochrony macierzyństwa. W 2014 roku liczba osób korzystających z pomocy społecznej wyniosła 394.

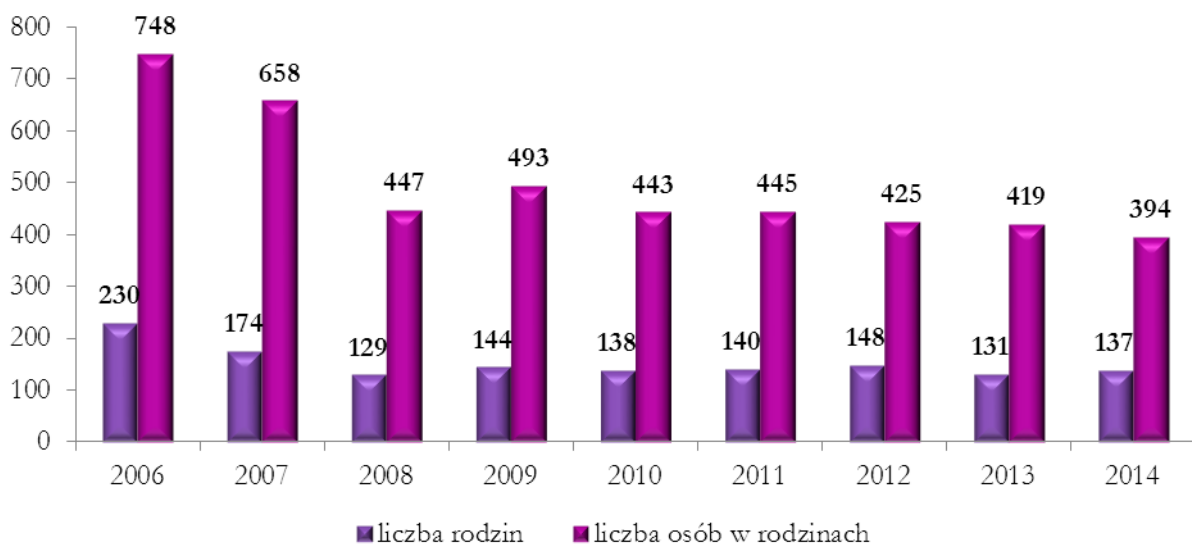
Tabela 22. Liczba osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej na terenie Gminy Wielka Nieszawka

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin			Liczba osób w tych rodzinach		
	2006	2010	2014	2006	2010	2014
Ubóstwo	200	82	94	565	259	280
Sieroctwo	-	2	-	-	5	-
Bezdomność	2	3	3	2	3	3
Potrzeba ochrony macierzyństwa	42	44	40	200	213	198
Bezrobocie	72	50	71	236	183	212
Niepełnosprawność	35	31	48	136	85	98
Długotrwała choroba	17	19	44	65	60	92
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	75	70	68	243	256	241

- rodziny niepełne	23	14	19	70	45	63
- rodziny wielodzietne	16	22	23	101	135	131
Alkoholizm	2	1	9	2	1	17
Narkomania	-	-	-	-	-	-
Trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego	2	2	1	4	6	1
Przemoc w rodzinie	-	3	1	-	13	4
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	-	-	-	-	-	-
Zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa	-	-	3	-	-	16
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	-	-	-	-	-	-
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	10	-	-	31	-	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Wykres 21. Liczba osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej na terenie Gminy Wielka Nieszawka w latach 2006-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Od 2006 roku obserwujemy znaczne zmniejszenie ilości osób korzystających z pomocy społecznej. W 2014 roku liczba osób korzystająca z pomocy społecznej jest prawie o połowę niższa niż w roku 2006.

Łączna kwota świadczeń udzielonych w 2014 roku wyniosła 343 869 zł, z czego 47% stanowią zasiłki celowe (tabela 23).

Tabela 23. Kwota udzielonych świadczeń pomocy społecznej w Gminie w 2014 roku

Sołectwo	Zasiłki stałe	Zasiłki okresowe	Zasiłki celowe	Dożywianie w szkołach	Dodatki mieszkaniowe	Łącznie
Brzoza	2 723,00	2 206,00	12 325,73	1 922,80	0,00	19 177,53
Cierpice	4 668,00	23 407,56	34 017,99	11 128,50	14 426,94	87 648,99

Mała Nieszawka	22 867,00	28 216,33	79 806,90	11 332,20	16 832,18	159 054,61
Wielka Nieszawka	29 095,40	4 811,06	35 549,00	8 532,00	0,00	77 987,46
Gmina	59 353,40	58 640,95	161 699,62	32 915,50	31 259,12	343 868,59

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Na terenie Gminy funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej w Wielkiej Nieszawce, będący jednostką podlegającą pod powiat toruński. DPS funkcjonuje od listopada 1997 roku. Budynek jest pozbawiony barier architektonicznych, wyposażony w windy, system przyzywowy oraz sygnalizację pożarową. Dom ma 45 pokoi jednoosobowych, 13 pokoi dwuosobowych oraz 7 pokoi trzyosobowych, kuchenki z których przez całą dobę mogą korzystać Mieszkańcy oraz pokój gościnny. Niemal wszystkie pokoje posiadają łazienki, w większości przystosowane do korzystania przez osoby niepełnosprawne. DPS posiada także kaplicę. Dom zapewnia stałą opiekę pielęgnacyjną, zajęcia kulturalne, rekreacyjne oraz rehabilitacyjne. W zależności od upodobań i stanu zdrowia, Mieszkańcy mogą uczestniczyć w różnorodnych zajęciach prowadzonych przez wykwalifikowanych terapeutów zajęciowych.

2.5.2. Ochrona zdrowia

Usługi medyczne na terenie Gminy świadczy Gminny Ośrodek Zdrowia w Wielkiej Nieszawce. W ośrodku udzielane są przede wszystkim porady podstawowej opieki zdrowotnej (POZ). Funkcjonuje tu także poradnia stomatologiczna. Ośrodek, według stanu na koniec 2014 roku, zatrudnia 8 osób.

Liczba porad POZ wzrasta z roku na rok. Szczegółowe dane odnośnie liczby udzielonych porad w latach 2006-2013 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 24. Liczba porad POZ udzielonych na terenie Gminy Wielka Nieszawka w latach 2006-2013

Podstawowa Opieka Zdrowotna								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Porady lekarskie	12 600	13 783	13 872	14 054	13 511	13 588	12 788	13 194

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ponadto na terenie Gminy funkcjonują dwa punkty apteczne: w Małej Nieszawce oraz w Wielkiej Nieszawce.

2.5.3. Edukacja

System oświatowy w Gminie Wielka Nieszawka tworzą:

- Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Małej Nieszawce, wraz z oddziałami „0”,
- Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Cierpicach, wraz z oddziałem przedszkolnym,
- Gimnazjum im. Jana Kochanowskiego w Cierpicach.

Dodatkowo na terenie Gminy funkcjonuje przedszkole niepubliczne „Leśny Ludek”. Szczegółowe zestawienie rodzajów i liczby placówek edukacyjnych oraz ich wychowanków przedstawia tabela 25.

Tabela 25. Rodzaje i liczba placówek edukacyjnych i liczba ich wychowanków w latach 2006-2015

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Wychowanie przedszkolne										

Liczba przedszkoli	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1
Liczba wychowanków w przedszkolach	0	0	60	60	60	71	84	86	87	73
Liczba nauczycieli w przedszkolach	0	0	3	3	4	3	3	4	4	4
Liczba oddziałów przedszkolnych „0”	0	0	2	2	3	3	3	4	3	4
Liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych „0”	0	0	47	36	52	60	71	68	64	67
Liczba nauczycieli w oddziałach „0”	0	0	2	2	3	3	3	2	3	4
Szkolnictwo podstawowe										
Liczba szkół podstawowych	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Liczba oddziałów szkół podstawowych	14	15	13	12	12	12	12	12	13	15
Liczba uczniów w szkołach podstawowych	300	331	284	278	260	259	255	276	291	314
Liczba nauczycieli w szkołach podstawowych	35	35	33	33	33	36	32	28	32	32
Szkolnictwo ponadpodstawowe										
Liczba gimnazjów	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Liczba uczniów gimnazjum	125	127	144	144	150	143	133	112	103	105
Liczba oddziałów gimnazjum	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Liczba nauczycieli w gimnazjach	15	15	15	17	17	17	17	18	19	17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

W Szkole Podstawowej im. Jana Pawła II w Małej Nieszawce do dyspozycji uczniów jest 9 sal lekcyjnych, pracownia komputerowa, sala gimnastyczna, stolówka, boisko z bieżnią i plac zabaw. W Szkole Podstawowej im. Kornela Makuszyńskiego w Cierpicach jest 9 sal lekcyjnych, pracownia komputerowa, sala gimnastyczna i boisko z bieżnią. Natomiast Gimnazjum im. Jana Kochanowskiego w Cierpicach dysponuje 7 salami lekcyjnymi, pracownią komputerową, siłownią i stolówką.

Zdjęcie 4. Przedszkole niepubliczne „Leśny Ludek” w Małej Nieszawce

Źródło: Opracowanie własne

Od 2008 roku w Gminie funkcjonuje przedszkole niepubliczne, które początkowo dysponowało 90 miejscami. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej⁵ od 2015 roku przedszkole to może przyjąć grupę 75 dzieci. Natomiast na oddziały przedszkolne nałożony jest obowiązek przyjęcia każdego zgłoszonego dziecka. Na obecną chwilę wszystkie oddziały przedszkolne funkcjonujące na

⁵ §5 załącznik nr 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół – Dz. U. Nr 61, poz. 624 z późn. zm.

terenie Gminy są przystosowane do przyjęcia 100 dzieci. W latach 2008-2015 liczba zgłoszonych dzieci nigdy nie przekroczyła dostępnych miejsc przedszkolnych. Należy zwrócić również uwagę na fakt, że nie wszystkie dzieci zameldowane na obszarze Gminy korzystają z gminnego przedszkola – niektóre uczęszczają do przedszkoli znajdujących się blisko miejsc pracy swoich rodziców (np. Toruń).

Na podstawie prognozowanej liczby dzieci w wieku przedszkolnym na terenie Gminy Wielka Nieszawka (tabela 26) można założyć, że dostępna baza przedszkolna jest obecnie wystarczająca. Jednakże w przypadku uruchomienia kolejnych terenów inwestycyjnych może pojawić się konieczność tworzenia nowych oddziałów przedszkolnych/przedszkoli.

Tabela 26. Prognozowana liczba dzieci w wieku przedszkolnym na terenie Gminie Wielka Nieszawka

	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
„0”	66	69	50	58
4-latki	69	50	58	46
3-latki	-	-	46	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

W roku szkolnym 2014/2015 do SP w Małej Nieszawce uczęszczało 209 uczniów, SP w Cierpicach 177, a Gimnazjum w Cierpicach – 105.

Prognozy na najbliższe lata wskazują, że liczba uczniów w każdej szkole będzie stopniowo wzrastać.

Tabela 27. Prognoza liczby uczniów w szkołach na terenie Gminy Wielka Nieszawka

Rok szkolny	SP w Małej Nieszawce	SP w Cierpicach	Gimnazjum w Cierpicach
2015/2016	282	260	113
2016/2017	280	260	131
2017/2018	312	286	134
2018/2019	281	258	157
2019/2020	299	261	162

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce

Uczniowie szkół podstawowych w Gminie Wielka Nieszawka uzyskali średni wynik 28 punktów (70%) ze sprawdzianu szóstoklasisty w 2014 roku. To wynik wyższy od średniej powiatowej, wojewódzkiej i krajowej.

Tabela 28. Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w roku 2014

	Gmina Wielka Nieszawka	Powiat toruński	Województwo kujawsko-pomorskie	Kraj
Średni wynik	70%	64%	63%	65%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów OKE w Gdańsku

W roku 2014 uczniowie gminnego gimnazjum z egzaminu gimnazjalnego osiągnęli wyniki na poziomie bardzo zbliżonym do średniej powiatowej, wojewódzkiej i krajowej. Ze wszystkich części egzaminu w Gminie Wielka Nieszawka najlepiej wypadła część humanistyczna (62% i 60%) oraz język angielski na poziomie podstawowym (59%).

Tabela 29. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego w roku 2014

	Gmina Wielka Nieszawka	Powiat toruński	Województwo kujawsko-pomorskie	Kraj
Część humanistyczna				
Język polski	62%	64%	65%	68%

Historia i wiedza o społeczeństwie	60%	58%	58%	59%
Część przyrodnicza				
Matematyka	45%	44%	45%	47%
Przedmioty przyrodnicze	53%	50%	50%	52%
Język angielski				
Poziom podstawowy	59%	61%	64%	67%
Poziom rozszerzony	36%	38%	42%	46%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportów OKE w Gdańsku

Obecnie niezwykle ważne jest położenie odpowiedniego nacisku na **rozwijanie kompetencji kluczowych** uczniów na wszystkich poziomach kształcenia, co wynika z Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady Europejskiej w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie.

Kompetencje kluczowe to:

- Porozumiewanie się w języku ojczystym
- Porozumiewanie się w językach obcych
- Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne
- Kompetencje informatyczne
- Umiejętność uczenia się
- Kompetencje społeczne i obywatelskie
- Inicjatywność i przedsiębiorczość
- Świadomość i ekspresja kulturalna

Szkoły we współpracy ze Starostwem Powiatowym prowadzą zajęcia dodatkowe z zakresu rozwijania kompetencji kluczowych, takie jak:

- Zajęcia z zakresu ekologii
- Zajęcia językowe (przede wszystkim angielski i niemiecki)
- Zajęcia zwiększające świadomość i ekspresję kulturalną (funkcjonowanie kół teatralnych)
- Zajęcia dodatkowe z zakresu matematyki, fizyki i chemii

Ponadto w gimnazjum prowadzone są zajęcia z przedsiębiorczości oraz doradztwo zawodowe, które ma na celu wspieranie uczniów w planowaniu własnej ścieżki kształcenia i kariery zawodowej.

Szkoły chciałyby rozszerzyć zakres zajęć dodatkowych o zajęcia prowadzone w soboty, jednak w tym celu koniecznym byłoby wprowadzenie małego transportu szkolnego, który umożliwi uczniom dotarcie na zajęcia bez angażowania w to rodziców.

Dzieci i młodzież mogą również uczestniczyć w dodatkowych zajęciach organizowanych przez Gminną Bibliotekę Publiczną. Prowadzone są zajęcia z:

- dziećmi w wieku od 3 do 6 lat – Muzyczna Grupa GAMA,
- dziećmi ze szkół podstawowych – Grupa wokalnno-taneczna PULS,
- utalentowaną młodzieżą – Młodzieżowy zespół wokalny MIXTER.

Najmłodszy w czasie zajęć rozwijają sprawność ruchową, wyrabiają nawyk prawidłowej podstawy i uczą się, jak ważny i przyjemny może być ruch. Dzieci wyrabiają płynność ruchu poprzez naukę układów tanecznych, jak i zabawy muzyczne i ruchowe. Ćwiczą muzykalność oraz rozwijają koordynację ruchową.

Pozostałe grupy dzięki cotygodniowym spotkaniom udoskonalają różne układy taneczne oraz wokalne. Grupy te swoimi występami uświetniają różne festyny i imprezy gminne.

Dodatkowo w czasie wakacji z inicjatywy Wójta organizowane są kolonie gminne dla dzieci i młodzieży. Kolonie te organizowane są już od 20 lat i dzięki dofinansowaniu z budżetu Gminy liczna grupa dzieci i młodzieży może wziąć w nich udział. Dzięki tym wyjazdom grupy (średnio ok. 130 osób) dzieci i młodzieży mogły do tej pory zwiedzić wiele ciekawych miejsc tj. Nałęczów, Murzasichle, Lesko, Muszyna, Szczebrzeszyn, Rucewo. W roku 2015 planowany jest do Milówki.

2.5.4. Pozostała infrastruktura społeczna

Na terenie Gminy od ponad 60 lat funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna. Budynek Gminnej Biblioteki mieści się w Małej Nieszawce. Dodatkowo działają jeszcze 2 szkolne biblioteki, których księgozbiór stanowi przede wszystkim literatura dla dzieci i młodzieży.

Działalność kulturalna prowadzona jest przez Urząd Gminy w budynku byłego GOK-u w Małej Nieszawce. Działalność ta polega na organizacji licznych imprez i wydarzeń kulturalnych, m.in. spotkań noworocznych, Dnia Kobiet, Dnia Dziecka, Dnia Niepodległości, Mikołajek, organizacji festynów. Część imprez organizowana jest we współpracy z Gminną Biblioteką Publiczną.

Na terenie Gminy Wielka Nieszawka istnieją następujące obiekty infrastruktury sportowej:

- Kompleks boisk sportowych „Orlik” w Małej Nieszawce – przy ul. Leśnej 1 – oddany do użytku w 2008r.,
- Centrum Sportu i Rekreacji „OLENDER” w Wielkiej Nieszawce – przy ul. Toruńskiej 34 – oddany do użytku w 2011r
- Siłownie zewnętrzne w Cierpicach i Małej Nieszawce
- Boisko wielofunkcyjne przy Szkole Podstawowej w Cierpicach i w Małej Nieszawce
- Boisko przy Gimnazjum w Cierpicach
- Ogólnodostępna siłownia przy Gimnazjum w Cierpicach
- Trzy place zabaw w Małej Nieszawce, jeden w Wielkiej Nieszawce i trzy w Cierpicach

Zdjęcie 5. Siłownia zewnętrzna w Małej Nieszawce

Źródło: Opracowanie własne

Obszar Gminy Wielka Nieszawka położony po stronie Diecezji Toruńskiej należy do Dekanatu Toruń IV i dzieli się na następujące parafie:

- Parafia w Cierpicach p.w. N. M. P. Królowej Polski
- Parafia w Małej Nieszawce p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa

Na terenie Gminy działają następujące organizacje społeczne:

- Nieszawskie Stowarzyszenie Samorządowe „Wspólne Gniazdo”
- Stowarzyszenie Historyczne „Pamięć”
- Koło emerytów i rencistów
- Klub Seniora „Leśna Kraina” z siedzibą w Cierpicach
- Uczniowski Klub Sportowy „Iskra”
- Teatr amatorski „Humoreska”
- Teatr „Janek Wędrowniczek”
- Chór „Leśna Kraina”
- Zespół wokalny „Wspomnienie”

Grupy teatralne korzystają z sal Gminnej Biblioteki Publicznej. Teatr „Humoreska” swoimi spektaklami urozmaica wiele imprez gminnych. Natomiast teatr „Janek Wędrowniczek” poza występami na terenie Gminy Wielka Nieszawka współpracuje m.in. z Miejską Instytucją Kultury Dom Muz w Toruniu; Muzeum Historyczno-Wojskowym w Toruniu; Zespołem Parków Krajobrazowych Chelmińskiego i Nadwiślańskiego; Towarzystwem Przyjaciół Dolnej Wisły w Grucznie. Również zespół seniorów „Wspomnienie” oraz chór „Leśna Kraina” przy Klubie Seniora w Cierpicach swoimi występami uświetniają wiele imprez lokalnych.

Jednocześnie Gmina Wielka Nieszawka jest jedną z trzech gmin tworzących założone w 2006 roku Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Podgrodzie Toruńskie”.

2.6. Wnioski z przeprowadzonej diagnozy

2.6.1. Gospodarka i środowisko przyrodnicze

Gmina Wielka Nieszawka nie jest gminą typowo rolniczą. Z każdym rokiem staje się ona coraz bardziej gminą o charakterze podmiejskim, gdyż dynamicznie rozwija się przede wszystkim budownictwo jednorodzinne. Osiedlają się tu w dużym stopniu osoby, które do tej pory mieszkały w Toruniu.

Na obszarze Gminy występują gleby niskiej jakości co jest jednym z powodów mało intensywnego rozwoju gospodarki rolnej. W strukturze gospodarstw zauważalne jest duże rozdrobnienie – aż 70% stanowią gospodarstwa o wielkości do 5 ha.

Znaczną część (ponad 83,1%) powierzchni Gminy zajmują lasy. Na bazie ich potencjału dynamicznie rozwija się tu gospodarka leśna i przemysł drzewny.

Podmiejski charakter Gminy sprawia, że występuje tu większa aktywność gospodarcza niż w typowych gminach wiejskich.

Większość firm zarejestrowanych na terenie Gminy działa w sektorze przemysłowym, usług niematerialnych i innych usług. Gmina posiada potencjał do dalszego rozwoju gospodarczego, gdyż znajduje się tu szereg atrakcyjnych terenów inwestycyjnych, mających przeznaczenie na działalność gospodarczą.

Poziom bezrobocia w Gminie od 2006 roku stopniowo zmniejsza się – w 2014 roku zmniejszył się prawie o 30% w porównaniu z 2006 rokiem. W kwietniu 2015 roku wysokość wskaźnika określającego udział osób bezrobotnych w ogólnej liczbie mieszkańców wynosił zaledwie 3,1%.

Gmina posiada spory potencjał do rozwoju turystyki, przede wszystkim na bazie istniejących polaci lasów. Występują tu liczne obszary chronionego krajobrazu i pomniki przyrody. Na terenie Gminy znajduje się także wiele obiektów zabytkowych oraz szlaków turystycznych. Biorąc pod uwagę istniejący potencjał, należy zauważyć, że w ostatnich latach rozwija się przedsiębiorczość w branży turystycznej, czego najlepszym przykładem jest działające od 2011 roku Centrum Sportu i Rekreacji „Olender”.

2.6.2. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura

Gmina posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg. Stan dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych można uznać za dobry, natomiast drogi gminne w znacznym stopniu wymagają modernizacji i poprawy jakości nawierzchni.

Zarówno stopień zwodociągowania (100%) i skanalizowania (99,5%) w Gminie jest bardzo wysoki. Należy jednak zauważyć, że część zabudowy w Gminie jest rozproszona, dlatego też mieszkańcy korzystają z szamb.

Na obszarze Gminy prężnie rozwija się budownictwo mieszkaniowe (m.in. liczba przyłączy wodociągowych w roku 2015 w stosunku do roku 2006 wzrosła o 51%, natomiast długość zarówno sieci wodociągowej, jak i kanalizacyjnej wzrosła – wodociągowej o 60%, a kanalizacyjnej o 40%). Wszystkie nowo wybudowane domy przyłączane są do sieci wodno-kanalizacyjnej. Potwierdza to wyraźny przyrost przyłączy, zarówno wodociągowych, jak i kanalizacyjnych w stosunku do przyrostu sieci rozdzielczej.

Gospodarka energetyczna w Gminie jest oparta na konwencjonalnych źródłach ciepła, tj. węgla, drewnie, w mniejszym stopniu biopaliwach, gazie propan-butan oraz od niedawna gazie ziemnym. Dużym problemem w Gminie jest wykorzystywanie do celów grzewczych przez wielu mieszkańców tworzyw sztucznych i innych odpadów, co przyczynia się do znacznego zanieczyszczenia środowiska zwłaszcza w okresie grzewczym.

Na terenie Gminy istnieje dobrze rozwiązany system zbiórki odpadów komunalnych. Jedyne 3,5% gospodarstw domowych nie dokonuje segregacji wyprodukowanych śmieci.

2.6.3. Sfera społeczna

Pod względem powierzchni Gmina Wielka Nieszawka stanowi jedną z największych gmin wiejskich w powiecie toruńskim, natomiast pod względem liczby ludności zajmuje ostatnią lokatę. W ostatnich latach liczba ludności Gminy sukcesywnie rosła, czemu sprzyjał dodatni przyrost naturalny oraz dodatnie saldo migracji. Struktura ludności charakteryzuje się wysokim udziałem osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. Największa liczba osób zamieszkuje w Małej Nieszawce. Prognozy demograficzne przewidują, że liczba ludności na obszarach wiejskich powiatu toruńskiego, w tym na terenie Gminy Wielka Nieszawka w kolejnych 15 latach będzie wzrastać. Jednakże będzie to widoczne jedynie w grupie osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, co świadczy o starzeniu się społeczeństwa.

Na terenie Gminy 8,1% wszystkich mieszkańców korzysta z pomocy społecznej z przyczyn wynikających z ubóstwa, bezrobocia, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, niepełnosprawności, długotrwałej choroby i potrzeby ochrony macierzyństwa.

Na obszarze Gminy występuje optymalna sieć przedszkoli i szkół, natomiast nie ma żłobka ani innych form opieki nad dziećmi do lat 3 typu kluby dziecięce. Infrastruktura społeczna, w tym szkolna, sportowa i kulturalna, jest dobrze rozwinięta i nie wymaga obecnie większych nakładów finansowych. W przypadku uruchomienia kolejnych terenów inwestycyjnych ww. infrastrukturę należy rozbudować.

Inicjatorami przedsięwzięć o charakterze społecznym najczęściej jest Ośrodek Kultury oraz organizacje pozarządowe, takie jak koła emerytów i rencistów, kluby sportowe i inne stowarzyszenia. Podejmowane przez te organizacje przedsięwzięcia służą integracji ludności rodzimej i napływowej.

3. Analiza SWOT

Jedną z najpopularniejszych metod diagnozy stanu obecnego Gminy jest analiza SWOT. Nazwa tej metody wywodzi się od pierwszych liter angielskich słów – silne strony (*strenghts*), słabe strony (*weakneses*), szanse (*opportunities*) i zagrożenia (*therats*) – jednocześnie stanowią one pola przyporządkowania czynników mogących mieć wpływ na powodzenie planu strategicznego.

Technika ta stosowana jest we wszystkich obszarach planowania strategicznego jako uniwersalne narzędzie analizy strategicznej.

Schemat 1. Analiza SWOT

Źródło: Opracowanie własne

Analiza SWOT Gminy Wielka Nieszawka przedstawiona jest w tabelach 30 i 31.

Tabela 30. Mocne i słabe strony

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Gospodarka i środowisko przyrodnicze	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Położenie pomiędzy Toruniem a Bydgoszczą sprzyjające rozwojowi gospodarczemu Gminy ▪ Bliskość uzdrowiskowej miejscowości Ciechocinek ▪ Duży udział lasów w powierzchni Gminy ▪ Bliskość Wisły ▪ Duży potencjał do rozwoju turystyki (malownicze tereny) ▪ Dostępność szlaków turystycznych ▪ Istnienie Centrum Sportu i Rekreacji „Olender” stanowiącego największą atrakcję turystyczną Gminy ▪ Podejmowanie inicjatyw mających na celu rozwój ruchu turystycznego w Gminie (budowa Ołęderskiego Parku Etnograficznego w Wielkiej Nieszawce ▪ Atrakcyjna oferta terenów inwestycyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niewielka liczba obiektów zabytkowych ▪ Brak zagospodarowania turystycznego Wisły ▪ Brak punktów widokowych ▪ Brak ścieżek rowerowych ▪ Słabe zagospodarowanie szlaków turystycznych ▪ Niedostateczna promocja walorów przyrodniczych i turystycznych Gminy
Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dobrze rozwinięta sieć dróg oraz ścieżka rowerowa prowadząca w kierunku Torunia ▪ Dobrze rozwinięta sieć wodociągowa i sieć kanalizacyjna ▪ Optymalny system gospodarki odpadami ▪ Przebiegająca przez obszar Gminy sieć gazowa umożliwiająca podłączanie się mieszkańców i przedsiębiorców ▪ Wzrost zainteresowania mieszkańców odnawialnymi źródłami energii 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nie w pełni dostosowana do standardów i potrzeb gminna infrastruktura drogowa i infrastruktura towarzysząca (wiaty przystankowe, oświetlenie uliczne, oznakowanie dróg) ▪ Brak dobrych połączeń komunikacyjnych z Bydgoszczą ▪ Sieć wodociągowa i kanalizacyjna częściowo wymagająca napraw i modernizacji ▪ Słabo rozwinięta sieć światłowodowa
Sfera społeczna	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zwiększająca się liczba mieszkańców (dodatni przyrost naturalny, dodatnie saldo migracji) ▪ Wysoki odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym ▪ Mała liczba osób korzystających z pomocy społecznej ▪ Optymalna sieć szkół ▪ Rozbudowana oferta zajęć pozalekcyjnych ▪ Wysoki poziom kształcenia ▪ Dostatecznie rozwinięta baza sportowa poza brakiem stadionu wielofunkcyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak żłobka lub innych form opieki nad dziećmi do lat 3 ▪ Niewystarczająca ilość miejsc spotkań dla mieszkańców ▪ Niewystarczająca oferta usług opiekuńczych ▪ Niska aktywność organizacji pozarządowych ▪ Niewystarczająca integracja społeczna ▪ Malejąca motywacja uczniów do nauki

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 31. Szanse i zagrożenia

SZANSE	ZAGROŻENIA
Gospodarka i środowisko przyrodnicze	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania – możliwość pozyskania dofinansowania na rozwój przedsiębiorczości i inwestycje w ochronę środowiska ▪ Rozwój przedsiębiorczości w oparciu o posiadane walory turystyczne i rekreacyjne ▪ Możliwość wykorzystania ruchu turystycznego Torunia ▪ Przyciągnięcie większej liczby turystów, inwestorów i mieszkańców poprzez zwiększenie skali promocji Gminy ▪ Bogata historia, kultura i tradycja regionu ▪ Zagospodarowanie terenów inwestycyjnych i rekreacyjnych ▪ Dobra współpraca z sąsiednimi gminami ▪ Tworzenie nowych miejsc pracy ▪ Korzystne warunki do rozwoju przedsiębiorczości ▪ Rozwój edukacji ekologicznej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ograniczenia w rozwoju terenów inwestycyjnych ▪ Niski poziom rozwoju gospodarczego kraju ▪ Zagrożenie powodziowe ▪ Wysokie koszty promocji Gminy ▪ Brak wystarczającej współpracy międzygminnej w zakresie promowania walorów turystycznych ▪ Emisja zanieczyszczeń
Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania – możliwość pozyskania dofinansowania na rozwój infrastruktury technicznej (m.in. sieć wodno-kanalizacyjna, gospodarka odpadami) ▪ Wzrost zainteresowania odnawialnymi źródłami energii ▪ Zagospodarowanie terenów powojkowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wysokie koszty inwestycji infrastrukturalnych ▪ Słabo rozwinięty system melioracji
Sfera społeczna	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dostępność zewnętrznych źródeł finansowania – możliwość pozyskania dofinansowania na rozwój infrastruktury społecznej (m.in. żłobki, przedszkola, domy pomocy społecznej, wyposażenie szkół) ▪ Moda na osiedlanie się na obszarach podmiejskich ▪ Zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Starzejące się społeczeństwo ▪ Zmniejszająca się aktywność społeczna ▪ Wysokie koszty utrzymania obiektów sportowych i edukacyjnych ▪ Niestabilna polityka edukacyjna Państwa

Źródło: Opracowanie własne

4. Kierunki rozwoju

4.1. Obszary problemowe

Największymi problemami w Gminie Wielka Nieszawka są:

- Niewystarczające wykorzystanie walorów turystycznych i rekreacyjnych Gminy oraz potencjału gospodarczego,
- Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna,
- Niska aktywność społeczna.

Stanowią one istotną przeszkodę w procesie rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy, nie tylko przyczyniając się do jego spowolnienia, lecz również przynosząc niesatysfakcjonujące rezultaty. Są to zadania z całą stanowczością wymagające rozstrzygnięcia, jednak stosunkowo trudne do rozwiązania, co nie świadczy oczywiście o braku możliwości osiągnięcia zamierzonych celów poprzez odpowiednio skoordynowane działania.

Problemy w poszczególnych sferach:

Tabela 32. Gospodarka i środowisko przyrodnicze

I.	NIEWYSTARCZAJĄCE WYKORZYSTANIE WALORÓW TURYSTYCZNYCH I REKREACYJNYCH GMINY ORAZ POTENCJAŁU GOSPODARCZEGO
I.1.	Niewystarczająca oferta turystyczna Gminy
I.2.	Niedostateczna promocja walorów przyrodniczych i turystycznych Gminy
I.3.	Ograniczenia w rozwoju terenów inwestycyjnych
I.4.	Ryzyko powodziowe

Źródło: *Opracowanie własne*

Tabela 33. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura

II.	NIE W PEŁNI DOSTOSOWANA DO STANDARDÓW I POTRZEB INFRASTRUKTURA TECHNICZNA
II.1.	Nie w pełni dostosowana do standardów i potrzeb gminna infrastruktura drogowa i infrastruktura towarzysząca
II.2.	Słabo rozwinięta sieć światłowodowa
II.3.	Sieć wodociągowa, kanalizacyjna i przepompownie częściowo wymagające rozbudowy oraz dostosowania do standardów i potrzeb
II.4.	Nie w pełni dostosowana do standardów i potrzeb gminna oczyszczalnia ścieków

Źródło: *Opracowanie własne*

Tabela 34. Sfera społeczna

III.	NISKA AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA
III.1.	Niewystarczająca integracja społeczna mieszkańców powiązana z niską aktywnością społeczną
III.2.	Niewystarczająca ilość miejsc spotkań dla mieszkańców
III.3.	Zjawisko starzejącego się społeczeństwa
III.4.	Niewystarczająca oferta usług opiekuńczych (dla osób starszych, niepełnosprawnych i dzieci do lat 3)
III.5.	Niska aktywność organizacji pozarządowych

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Cele rozwoju Gminy

Problemy zidentyfikowane w części poprzedniej stwarzają potrzebę określenia celów strategicznych dla Gminy Wielka Nieszawka, będących bezpośrednią odpowiedzią na istniejące tam trudności rozwojowe. To właśnie te cele pomagają określić kierunki rozwoju Gminy.

Niniejsza strategia wyznacza cele strategiczne charakteryzujące każdy z trzech obszarów, tj.:

- Gospodarka i środowisko przyrodnicze,
- Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura,
- Sfera społeczna.

Realizacja celów strategicznych możliwa jest przez wypracowanie konkretnych celów operacyjnych.

Tabela 35. Gospodarka i środowisko przyrodnicze

I.	WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU TURYSTYCZNEGO GMINY, W TYM DLA CELÓW ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
I.1.	Rozwój turystyki i rekreacji w oparciu o posiadane walory
I.2.	Ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego
I.3.	Zwiększenie skali promocji Gminy
I.4.	Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości
I.5.	Zmniejszenie zagrożenia powodziowego
I.6.	Rozwijanie świadomości ekologicznej mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 36. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura

II.	DOSTOSOWANA DO STANDARDÓW I POTRZEB INFRASTRUKTURA TECHNICZNA
II.1.	Kontynuacja rozbudowy gminnej infrastruktury drogowej i infrastruktury towarzyszącej
II.2.	Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym, ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa dzieci w drodze do szkoły
II.3.	Kontynuacja rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej
II.4.	Dostosowanie do standardów i potrzeb gminnej oczyszczalni ścieków
II.5.	Inteligentne zarządzanie energią
II.6.	Wprowadzenie systemu nowoczesnego transportu zbiorowego
II.7.	Rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej i dostęp do szerokopasmowego internetu

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 37. Sfera społeczna

III.	ZINTEGROWANE I AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO
III.1.	Zwiększenie aktywności i integracji społecznej mieszkańców, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
III.2.	Wzbogacenie oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców
III.3.	Rozwój usług opiekuńczych i medycznych
III.4.	Rozwój infrastruktury społecznej
III.5.	Rozwój kompetencji przez edukację
III.6.	Wdrożenie nowoczesnego systemu komunikacji z mieszkańcami

5. Planowane przedsięwzięcia

Selekcja najważniejszych kierunków działań możliwa jest dzięki określeniu celów. Najkorzystniej jest spojrzeć na nie jako swego rodzaju propozycję - listę koniecznych przedsięwzięć, która jednak wciąż pozostaje otwarta dając pewien zakres swobody działania. Zarówno niniejsza lista, jak również ta będąca wynikiem identyfikacji kolejnych przedsięwzięć poddane zostaną ewaluacji w celu określenia stopnia realizacji ustaleń zawartych w niniejszym dokumencie. Sam proces ewaluacji wymaga włączenia ich do systemu sprawozdawczości i monitorowania jako kolejnych elementów realizacji ustaleń strategii.

5.1. Gospodarka i środowisko przyrodnicze

Tabela 38. Przedsięwzięcia dla celu szczegółowego I

CEL SZCZEGÓŁOWY I: WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU TURYSTYCZNEGO GMINY, W TYM DLA CELÓW ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI		
Lp.	Cel bezpośredni	Przedsięwzięcia
1	Rozwój turystyki i rekreacji w oparciu o posiadane walory	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zagospodarowanie istniejących szlaków turystycznych ▪ Przeprowadzenie przez Wisłę – transport drogą wodną z Torunia do Wielkiej Nieszawki ▪ Zagospodarowanie rzeki „Zielonka” ▪ Stworzenie punktów widokowych ▪ Dalszy rozwój obiektu Olender (rozbudowa o korty tenisowe, minigolf oraz boisko wielofunkcyjne) ▪ Opracowanie strategii rozwoju turystyki ▪ Rekonstrukcja Zamku Krzyżackiego w Małej Nieszawce wraz z zagospodarowaniem terenu i infrastrukturą do carawaningu ▪ Budowa ścieżek rowerowych łączących sąsiednie gminy ▪ Inwentaryzacja i monitoring zasobów przyrodniczych Gminy
2	Ochrona dziedzictwa kulturowego i historycznego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rewitalizacja obiektów zabytkowych ▪ Otwarcie i rozwój Olęderskiego Parku Etnograficznego w Wielkiej Nieszawce ▪ Kultywowanie tradycyjnych upraw, rolnictwa, potraw ▪ Organizacja imprez o charakterze „powrotu do przeszłości” m. in. stare rzemiosło - pokazy starych zawodów, broni, zagrody ze zwierzętami ▪ Stała ochrona zabytkowego Kościoła Pomenonickiego oraz cmentarzy
3	Zwiększenie skali promocji Gminy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stworzenie i promocja wizerunku Gminy ▪ Współpraca międzygminna w zakresie promocji turystyki ▪ Promocja lokalnych terenów inwestycyjnych poza Gminą ▪ Stworzenie Punktu Informacji Turystycznej (mapa Gminy z atrakcjami turystycznymi i historycznymi, przewodnik turystyczny) ▪ Współpraca z nadleśnictwem

4	Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pełne uzbrojenie terenów inwestycyjnych ▪ Szkolenia dla przedsiębiorców i tworzenie punktów doradztwa gospodarczego ▪ Rekultywacja terenu poligonu wojskowego oraz utworzenie strefy ekonomicznej lub inkubatora przedsiębiorczości
5	Zmniejszenie zagrożenia powodziowego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Melioracje wewnętrzne (rowy, kanały) ▪ Doprowadzenie do wzmocnienia wałów przeciwpowodziowych
6	Rozwijanie świadomości ekologicznej mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utworzenie centrum edukacji ekologicznej ▪ Budowa ścieżek ekologicznych ▪ Promocja postaw proekologicznych

Źródło: Opracowanie własne

5.2. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura

Tabela 39. Przedsięwzięcia dla celu szczegółowego II

CEL SZCZEGÓŁOWY II: DOSTOSOWANA DO STANDARDÓW I POTRZEB INFRASTRUKTURA TECHNICZNA		
Lp.	Cel bezpośredni	Przedsięwzięcia
1	Kontynuacja rozbudowy gminnej infrastruktury drogowej i towarzyszącej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa nowych odcinków dróg gminnych, ciągów pieszo-rowerowych i parkingów ▪ Przebudowa lub modernizacja istniejących dróg gminnych ▪ Budowa wiat przystankowych ▪ Budowa sieci zrównoważonego transportu (autobusy, stacja tankowania gazu, udroźnienie dróg)
2	Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym, ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa dzieci w drodze do szkoły	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Przebudowa infrastruktury drogowej układu podstawowego dróg lokalnych w rejonach niebezpiecznych z punktu widzenia bezpieczeństwa ruchu drogowego, ▪ Przebudowa przejść dla pieszych, przejazdów dla rowerzystów oraz skrzyżowań stanowiących fragment drogi do szkoły, ▪ Budowa i przebudowa chodników i dróg rowerowych stanowiących ciągi komunikacyjne w drodze do i ze szkoły ▪ Budowa zatok autobusowych ▪ Wdrożenie programu promującego noszenie elementów odblaskowych ▪ Postawienie barier energochłonnych przy szkołach i przedszkolu zwłaszcza przy boiskach i placach zabaw sąsiadujących z drogami i ulicami
3	Kontynuacja rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Modernizacja gospodarki wodno – ściekowej w Gminie Wielka Nieszawka ▪ Uzupełnienie infrastruktury
4	Dostosowanie do standardów i potrzeb gminnej oczyszczalni ścieków	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków

5	Inteligentne zarządzanie energią	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wsparcie inwestycji związanych z zakładaniem m.in. pomp ciepła, paneli solarnych i fotowoltaiki ▪ Budowa odnawialnych źródeł energii – elektrownia fotowoltaiczna ▪ Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej ▪ Oprogramowanie do zdalnego i automatycznego odczytu i archiwizowania danych dotyczących zużycia energii w obiektach gminnych ▪ Zmiana systemów ogrzewania na niskoemisyjne systemy grzewcze w Gminie Wielka Nieszawka ▪ Inteligentne oświetlenie uliczne (energooszczędne oświetlenie ulic)
6	Wprowadzenie systemu nowoczesnego transportu zbiorowego	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oddanie do użytku przystanku szybkiej kolei „Bit City” w Cierpicach ▪ Wspólny bilet ▪ Rower Miejski ▪ Stworzenie Gminnego Systemu/Przedsiębiorstwa Komunikacji Publicznej

Źródło: *Opracowanie własne*

5.3. Sfera społeczna

Tabela 40. Przedsięwzięcia dla celu szczegółowego III

CEL SZCZEGÓŁOWY III: ZINTEGROWANE I AKTYWNE SPOŁECZEŃSTWO		
Lp.	Cel bezpośredni	Przedsięwzięcia
1	Zwiększenie aktywności i integracji społecznej mieszkańców, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Organizacja imprez, wydarzeń kulturalnych, festynów ▪ Realizacja programów zwiększających integrację społeczną i zawodową osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym (m. in. stworzenie spółdzielni socjalnej) ▪ Tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi inicjatyw lokalnych, w tym ścisła współpraca z organizacjami pozarządowymi
2	Wzbogacenie oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wprowadzenie programów zapewniających alternatywne formy spędzania wolnego czasu ▪ Rozbudowa oferty gminnych instytucji kultury ▪ Zapewnienie szerokiego dostępu do gminnej infrastruktury sportowej ▪ Organizacja wakacyjnego wypoczynku dzieci ▪ Uniwersytet III wieku ▪ Wspieranie inicjatyw mieszkańców
3	Rozwój usług opiekuńczych i medycznych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wsparcie rozwoju usług opiekuńczych i zdrowotnych dla osób starszych i niepełnosprawnych ▪ Stworzenie warunków do rozwoju opieki nad dziećmi do lat 3 (szkolenia dla niań, ułatwianie powrotu matkom na rynek pracy po urloпах macierzyńskich) ▪ Adaptacja i wyposażenie Dziennego Domu Seniora w Gminie Wielka Nieszawka oferującego stale zajęcia warsztatowe i terapeutyczne ▪ Poszerzenie oferty usług medycznych Gminnego

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ośrodka Zdrowia o gabinety specjalistyczne ▪ Organizacja badań profilaktycznych ▪ Zatrudnienie w szkole psychologa, pielęgniarki i higienistki
4	Rozwój infrastruktury społecznej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budowa świetlicy lub adaptacja budynku na świetlicę w Cierpicach ▪ Tworzenie nowych i modernizacja istniejących placów zabaw ▪ Budowa nowych siłowni zewnętrznych ▪ Budowa nowych boisk osiedlowych ▪ Budowa stadionu wielofunkcyjnego ▪ Budowa przedszkola i żłobka wraz z wyposażeniem i zagospodarowaniem terenu, realizacja projektów edukacyjnych i szkoleniowych w zakresie edukacji i wsparcia rodziców, nauczycieli, realizacja programów rozwoju dzieci i młodzieży ▪ Rozbudowa bazy edukacyjnej i zaplecza sportowego przy szkołach i obiektach sportowo rekreacyjnych na terenie Gminy w tym likwidacja barier architektonicznych ▪ Budowa i zagospodarowanie centrów wsi
5	Rozwój kompetencji przez edukację	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Utworzenie na bazie jednej ze szkoły, szkoły muzycznej I stopnia ▪ Program stypendialny dla najzdolniejszych uczniów klas III Gimnazjum ▪ Zapewnienie kontynuacji nauki pływania w szkołach ▪ Dodatkowe zajęcia z obsługi komputera oraz języków obcych dla osób starszych ▪ Dyżur prawnika w Ośrodku Kultury ▪ Rozwój kompetencji kluczowych uczniów na poziomie podstawowym i gimnazjalnym poprzez realizację zajęć pozalekcyjnych ▪ Rozwój doradztwa edukacyjno – zawodowego ▪ Indywidualizacja podejścia do ucznia (praca z uczniem szczególnie zdolnym, praca z uczniem wymagającym zajęć wyrównawczych) ▪ Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji nauczycieli poprzez kursy, szkolenia, studia podyplomowe itp. ▪ Zakup nowoczesnego sprzętu i materiałów dydaktycznych ▪ Rozwój diagnostyki psychologiczno – pedagogicznej
6	Wdrożenie nowoczesnego systemu komunikacji z mieszkańcami	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Modernizacja strony internetowej Gminy ▪ Stworzenie aplikacji na urządzenia mobilne ▪ E-urząd ▪ Wydawanie przez Gminę miesięcznika „Nasze Wieści”

Źródło: Opracowanie własne

Planując realizację działań, zarówno o charakterze inwestycyjnym, jak i społecznym, należy wziąć pod uwagę realne możliwości ich wdrożenia. Wiąże się to z koniecznością oszacowania wydatków na rozwój poszczególnych sfer gminy oraz określenia potencjalnych źródeł finansowania.

W okresie wdrażania strategii można wykorzystać środki pochodzące z następujących źródeł:

Tabela 41. Źródła finansowania

Środki własne beneficjentów	Środki zewnętrzne	Środki mieszane
<ul style="list-style-type: none"> ▪ środki samorządowe (gminne, powiatowe, wojewódzkie), ▪ środki prywatne innych podmiotów, np. organizacji pozarządowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kredyty i pożyczki bankowe, ▪ dotacje i pożyczki krajowe, np. z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁶, ▪ fundusze strukturalne Unii Europejskiej, ▪ fundusze norweskie, EOG, ▪ dochody z emisji obligacji, itp. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ partnerstwo publiczno-prywatne, ▪ montaż finansowy pożyczki z dotacją

Źródło: Opracowanie własne

Oprócz wykorzystania środków własnych oraz powszechnie znanych zewnętrznych źródeł finansowania, istnieje możliwość współfinansowania projektów ze środków Unii Europejskiej. W okresie programowania 2014-2020 w ramach polityki spójności środki finansowe zostaną przeznaczone na następujące obszary:

- rozwój i badania naukowe oraz ich komercjalizacja,
- innowacje,
- kluczowe połączenia drogowe,
- rozwój przedsiębiorczości,
- zielona energia,
- transport przyjazny środowisku (kolej, transport publiczny),
- rozwój społeczeństwa informacyjnego i cyfryzację kraju (szerokopasmowy dostęp do Internetu, e-usługi administracji),
- włączenie społeczne, edukację i aktywizację zawodową⁷.

Szczególne znacznie odgrywać będą środki finansowe przewidziane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, który w obecnej perspektywie jest programem finansowanym z EFRR i z EFS. Znaczące środki dla gmin wiejskich będą także dostępne z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020, który jest podstawowym instrumentem finansowym do przeprowadzania zmian strukturalnych i inwestycyjnych na terenach wiejskich⁸.

⁶ Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, <https://www.nfosigw.gov.pl/>.

⁷ Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, https://www.mir.gov.pl/fundusze/fundusze_europejskie_2014_2020/strony/start.aspx

⁸ Mój region w Europie, <http://mojregion.eu/program-rozwoju-obszarow-wiejskich/menu-b/prow-2014-2020/program.html>

6. Spójność kierunków rozwoju Gminy i planowanych przedsięwzięć z dokumentami programowymi i planistycznymi

Strategia rozwoju Gminy zaplanowana została zgodnie z wytycznymi programowania rozwoju na lata 2014-2020. Strategia zachowuje spójność celów rozwojowych w odniesieniu do dokumentów europejskich, w tym głównie Strategii *Europa 2020* oraz dokumentów krajowych i regionalnych. Zachowuje też powiązania między dokumentami poszczególnych szczebli programowania rozwoju.

W planowaniu rozwoju Gminy Wielka Nieszawka uwzględniono nowe elementy charakteryzujące proces rozwoju regionalnego m.in.:

- celowe wydatkowanie funduszy na określone zintegrowane projekty,
- podnoszenie konkurencyjności lokalnej gospodarki oraz mikro, małych i średnich przedsiębiorstw,
- koncentracja środków na określonych celach,
- wspieranie rozwoju opartego na lokalnych potencjalach i zasobach,
- włączenie zróżnicowanych form finansowania zadań strategicznych.

Strategia jest dokumentem spójnym z zasadami planowania oraz komplementarnym z innymi dokumentami strategicznymi.

Strategia zachowuje podejście zintegrowane do rozwoju danego obszaru, przestrzeni, miejsca i koncentrację na wspieraniu działań, zmierzających do wzmocnienia i wykorzystania wewnętrznych potencjałów rozwoju.

Przyjęte kierunki i cele rozwojowe są zgodne z celami określonymi w dokumentach strategicznych obowiązujących na następujących poziomach:

- wspólnotowym,
- krajowym,
- regionalnym,
- gminnym.

Wykaz analizowanych dokumentów przedstawiono na poniższym schemacie, a zbieżność pomiędzy nimi zaprezentowano w tabelach w kolejnych częściach rozdziału.

Schemat 2. Dokumenty strategiczne, z którymi wykazuje zgodność strategia rozwoju Gminy

Poziom wspólnotowy	Poziom krajowy	Poziom regionalny	Poziom lokalny
Strategia Europa 2020	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności	Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Strategia rozwoju powiatu toruńskiego
Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020	Strategia Rozwoju Kraju 2020 Aktywne społeczeństwo Konkurencyjna gospodarka Sprawne państwo	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Plany Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wielka Nieszawka
	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony Miasta Obszary wiejskie	Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020	Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Wielka Nieszawka
	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	
		Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego	

Źródło: Opracowanie własne

Poniżej wykazano spójność strategii rozwoju Gminy z istniejącymi dokumentami strategicznymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

6.1. Poziom wspólnotowy

Tabela 42. Zgodność strategii z dokumentami strategicznymi – Poziom wspólnotowy

Poziom wspólnotowy	
Dokument strategiczny	Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii rozwoju Gminy z dokumentem strategicznym
Strategia Europa 2020	<p>Strategia Europa 2020 jest długookresowym programem Unii Europejskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia.</p> <p>Niniejszy dokument wykazuje spójność z dwoma głównymi priorytetami Strategii Europa 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wzrost zrównoważony – transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywniej korzystającej z zasobów i konkurencyjnej ▪ Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną <p>W celu realizacji priorytetów zdefiniowano siedem inicjatyw przewodnich stanowiących instrumenty realizacji celów Strategii Europa 2020. Niniejszy dokument jest zgodny z następującymi inicjatywami:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Europa efektywnie korzystająca z zasobów – to działania na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów oraz transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej w większym stopniu wykorzystującej potencjał, jaki dają odnawialne źródła energii ▪ Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia – to działania na rzecz modernizacji rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania podaży do popytu na rynku pracy ▪ Europejski program walki z ubóstwem – to działania na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym
Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020	<p>Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020 jest dokumentem, który ma się przyczynić do trwałego wzrostu gospodarczego oraz tworzenia miejsc pracy, jak również do społecznie i ekologicznie zrównoważonego rozwoju poprzez wzmocnienie spójności terytorialnej Europy. Celem jej jest wzmocnienie globalnej konkurencyjności i zrównoważenie wszystkich regionów Europy poprzez zidentyfikowanie i zmobilizowanie ich terytorialnych potencjałów. Służyć temu ma wspieranie policentrycznego rozwoju terytorialnego UE, szczególnie w nowych krajach członkowskich UE.</p> <p>Fundamentem Agendy Terytorialnej UE są trzy główne cele, z którymi zgodność wykazuje niniejszy dokumenty:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój zrównoważonego i policentrycznego systemu miast oraz nowych partnerstw pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi ▪ Zapewnienie równego dostępu do infrastruktury i wiedzy ▪ Zrównoważony rozwój, rozsądne zarządzanie oraz ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego

Źródło: Opracowanie własne

6.2. Poziom krajowy

Tabela 43. Zgodność strategii z dokumentami strategicznymi – Poziom krajowy

Poziom krajowy	
Dokument strategiczny	Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii rozwoju Gminy z dokumentem strategicznym
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności	<p>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju. Wizja zapisana w strategii zakłada, że w roku 2030 polska gospodarka stanie się gospodarką konkurencyjną i innowacyjną. W osiągnięciu takiego stanu ma pomóc realizacja jedenastu celów strategicznych określonych w dokumencie.</p> <p>Niniejszy dokument wykazuje spójność z następującymi celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel 3 Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki ▪ Cel 6 Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state” ▪ Cel 7 Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska ▪ Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla

	<p>rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p>
<p>Strategia Rozwoju Kraju 2020 Aktywne społeczeństwo Konkurencyjna gospodarka Sprawne państwo</p>	<p>Strategia Rozwoju Kraju 2020 ma charakter średniookresowy. Jej głównym celem jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.</p> <p>Niniejszy dokument wpisuje się w dwa obszary strategiczne i odpowiadające im następujące cele strategii:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka – Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki, Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego, Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko ▪ Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna – Cel III.1. Integracja społeczna, Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych
<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony Miasta Obszary wiejskie</p>	<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 jest dokumentem określającym cele i sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Dokument wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu. Celem strategicznym KSRR jest efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwojowych kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.</p> <p>Niniejszy dokument wpisuje się w następujące cele strategiczne i operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel 1 Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów – 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw ▪ Cel 2 Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych – 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe, 2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze

<p style="text-align: center;">Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</p>	<p>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Wizja zapisana w dokumencie zakłada, że Polska w 2030 roku będzie krajem o ugruntowanych warunkach trwałego i zrównoważonego rozwoju, dobrze zagospodarowanym, sprawnie zarządzanym i bezpiecznym. Celem strategicznym polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Jednym z celów operacyjnych, które pozwalają urzeczywistnić realizację wizji KPZK jest Cel 2 Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów, w który wpisuje się niniejszy dokument.</p>
---	--

Źródło: *Opracowanie własne*

6.3. Poziom regionalny

Tabela 44. Zgodność strategii z dokumentami strategicznymi – Poziom regionalny

Poziom regionalny	
Dokument strategiczny	Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii rozwoju Gminy z dokumentem strategicznym
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	<p>Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 identyfikuje specyficzne dla województwa kujawsko-pomorskiego wyzwania, które są związane z koniecznością ograniczenia bezrobocia, poprawą warunków życia ludności wiejskiej, nadaniu impulsów rozwojowych wschodniej części regionu, określeniu założeń polityki miejskiej oraz zbudowania tożsamości marki regionalnej. Określa ona cztery priorytety rozwojowe obszaru, w które wpisuje się niniejszy dokument:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Konkurencyjna gospodarka ▪ Modernizacja przestrzeni wsi i miast ▪ Silna metropolia ▪ Nowoczesne społeczeństwo <p>Niniejszy dokument jest ściśle powiązany z polityką terytorialną, która jest instrumentem realizacji Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020.</p>
Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	<p>Celem głównym, a zarazem wizją Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 jest dynamiczny wzrost innowacyjności Regionu Kujawsko-Pomorskiego w czołowej piątce województw w Polsce. Realizacja celu głównego obejmuje trzy cele strategiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ukształtowanie innowacyjnych i kreatywnych postaw społeczności regionu, gdzie priorytetem jest odpowiednie rozwinięcie obszaru kształcenia ▪ Ukształtowanie sektora nauki jako zaplecza innowacyjnej gospodarki, cel zakłada ukształtowanie sektora nauki, w taki sposób, aby stanowił on efektywne zaplecze dla rozwijanej innowacyjnej gospodarki ▪ Ukształtowanie regionalnej gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, cel skierowany jest na ukształtowanie regionalnej gospodarki, jako gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, wykorzystującej możliwości wynikające z rozwiniętej gospodarki cyfrowej, bazującej na superszybkiej sieci internetowej nowej generacji <p>Niniejszy dokumenty wpisuje się we wszystkie wymienione wyżej cele.</p>
Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020	<p>W procesie rozwoju regionalnego województwa kujawsko-pomorskiego istotne znaczenie odgrywa polityka terytorialna oparta na zintegrowanym podejściu do rozwoju społeczno-gospodarczego z uwzględnieniem relacji funkcjonalno-przestrzennych danego obszaru. Jedną z możliwych form realizacji polityki terytorialnej są Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Niniejszy dokument wykazuje zgodność z Załoženiami polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020 – Gmina Wielka Nieszawka jest sygnatariuszem Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego.</p>
Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	<p>Celem głównym RPO WK-P 2014-2020 jest uczynienie województwa kujawsko-pomorskiego konkurencyjnym i innowacyjnym regionem Europy oraz poprawa jakości życia jego mieszkańców.</p> <p>Strategia ORSG wpisuje się w cele szczegółowe, określone zwłaszcza dla następujących osi priorytetowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Oś Priorytetowa 3 Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna w regionie ▪ Oś Priorytetowa 4 Region przyjazny środowisku ▪ Oś Priorytetowa 6 Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oś Priorytetowa 8 Aktywni na rynku pracy ▪ Oś Priorytetowa 9 Solidarne społeczeństwo ▪ Oś Priorytetowa 10 Innowacyjna edukacja <p>Realizacja przedsięwzięć zapisanych w niniejszym dokumencie przyczyni się do osiągnięcia wskaźników określonych w RPO, a tym samym wpłynie na realizację celów szczegółowych i celu głównego.</p>
Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Funkcjonalnego	<p>Nadrzędnym celem Strategii ZIT jest konsolidacja potencjału partnerów ZIT na rzecz rozwoju nowoczesnych funkcji metropolitalnych.</p> <p>Niniejszy dokument wpisuje się zwłaszcza w następujące cele Strategii ZIT:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel Strategiczny 1 Efektywność transportowa i energetyczna oraz zintegrowane strategie niskoemisyjne dla BTOF ▪ Efektywne gospodarowanie zasobami środowiska naturalnego i kultury BTOF ▪ Zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy i wsparcie procesów inkluzji w BTOF ▪ Nowoczesny i zintegrowany system kształcenia dzieci i młodzieży dla BTOF.

Źródło: Opracowanie własne

6.4. Poziom lokalny

Tabela 45. Zgodność strategii z dokumentami strategicznymi – Poziom lokalny

Poziom lokalny	
Dokument strategiczny	Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii rozwoju Gminy z dokumentem strategicznym
Strategia rozwoju powiatu toruńskiego 2012-2020	<p>Strategia Rozwoju Powiatu Toruńskiego jest najważniejszym dokumentem strategicznym na poziomie powiatowym, wskazującym główne kierunki jego rozwoju w latach 2012-2020. Głównym celem dokumentu jest rozwój przedsiębiorczości i infrastruktury zapewniający wysoką jakość życia mieszkańców powiatu.</p> <p>Niniejszy dokument wykazuje spójność z następującymi celami: określonymi w Strategii Rozwoju Powiatu Toruńskiego:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ przestrzeń powiatu przyjazna mieszkańcom i inwestorom, ▪ dobra jakość kształcenia w powiecie, ▪ powiat przyjazny rozwojowi przedsiębiorczości, ▪ komunikacja spełniająca oczekiwania mieszkańców, ▪ dobrze funkcjonujący system wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, ▪ wysoki standard usług w zakresie opieki społecznej i zdrowia.
Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Wielka Nieszawka	Gmina Wielka Nieszawka planuje opracowanie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej.
Gminny Program Rewitalizacji dla Gminy Wielka Nieszawka	Gmina Wielka Nieszawka planuje opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne

7. System wdrażania, sposoby monitorowania i kontroli

Planowanie strategiczne jest procesem ciągłym. Dla zagwarantowania, że postanowienia przyjęte w strategii będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostaną warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania i weryfikacji. Samorząd Gminy Wielka Nieszawka pełni rolę koordynatora i organizatora prac nad realizacją Strategii Rozwoju Gminy Wielka Nieszawka.

Organem nadzorującym realizację strategii jest Rada Gminy. Wójt Gminy jako organ wykonawczy odpowiedzialny za wykonanie ujętych w niej założeń, będzie przedkładał Radzie Gminy raz na 3 lata sprawozdania z realizacji celu nadrzędnego i celów szczegółowych. Poza funkcją nadzorczą, wyłączną kompetencją Rady Gminy będzie uchwalanie zmian w zapisach strategii.

Strategia powinna być realizowana przez Gminę we współpracy z innymi partnerami samorządowymi, gospodarczymi i społecznymi lub poprzez inspirowanie i wspieranie realizacji przedsięwzięć innych jednostek. W głównej mierze strategia będzie wdrażana przez pracowników Urzędu Gminy w Wielkiej Nieszawce i jednostek organizacyjnych Gminy.

Za monitoring i przygotowanie sprawozdań z realizacji strategii odpowiedzialny będzie Zespół ds. monitorowania strategii, którego skład zostanie ustalony przez Wójta w porozumieniu z Radą Gminy.

Dla efektywnej realizacji zapisów strategii niezbędne jest stworzenie systemu stałej kontroli i monitoringu realizacji jego ustaleń. Monitoring będzie polegał na systematycznym gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zbieranych od wszystkich realizatorów projektów w ramach strategii. Proces ten będzie służył identyfikacji realizowanych przedsięwzięć oraz porównaniu ich zgodności z założeniami strategii.

Monitoring umożliwi modyfikację poszczególnych elementów przyjętych ustaleń strategicznych. Jednocześnie system ten może być wykorzystywany do ciągłego śledzenia zdarzeń, tendencji i procesów zachodzących w otoczeniu Gminy, jak i wewnątrz niej, które mogą wywierać pozytywny lub negatywny wpływ na osiągnięcie przyjętych celów rozwoju. Pozwala to na zwiększenie zdolności władz Gminy do szybkiej i skutecznej reakcji na zmiany zachodzące zarówno w jej otoczeniu, jak i wewnątrz niej.

Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji strategii.

Ogólnym celem ewaluacji jest podwyższenie stopnia adekwatności, efektywności i znaczenia rezultatów wynikających z realizacji strategii. Głównym zadaniem jest dążenie do stałego ulepszania skuteczności i efektywności interwencji, rozumiane nie tylko jako pozytywne efekty społeczne lub gospodarcze związane bezpośrednio ze strategią, lecz także jako zwiększenie przejrzystości i promowania działań podejmowanych przez władze publiczne.

Główne cele zastosowania ewaluacji:

- identyfikacja słabych i mocnych stron,
- oszacowanie możliwości i ograniczeń,
- usprawnienie zarządzania,
- wskazanie kierunków rozwoju i priorytetów działań,
- poprawianie błędów,
- wsparcie alokacji zasobów finansowych,
- ulepszenie procesu decyzyjnego.

W szczególności zadaniem ewaluacji jest dostarczenie odpowiednim odbiorcom dokładnych ocen stanu wdrożenia strategii w zakresie:

- działania strategii,

- wydajności i trwałości w stosunku do założonych celów,
- wpływu na problemy, do których odnosi się strategia,
- wyciągniętych wniosków w celu poprawy wdrożenia strategii i projektowania nowych dokumentów o charakterze strategicznym,
- identyfikacji dobrych praktyk o potencjalnym szerszym zastosowaniu.

Ewaluacja strategii będzie dokonywana w trakcie prac nad sprawozdaniem z wdrażania. Wnioski z ewaluacji i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji strategii.